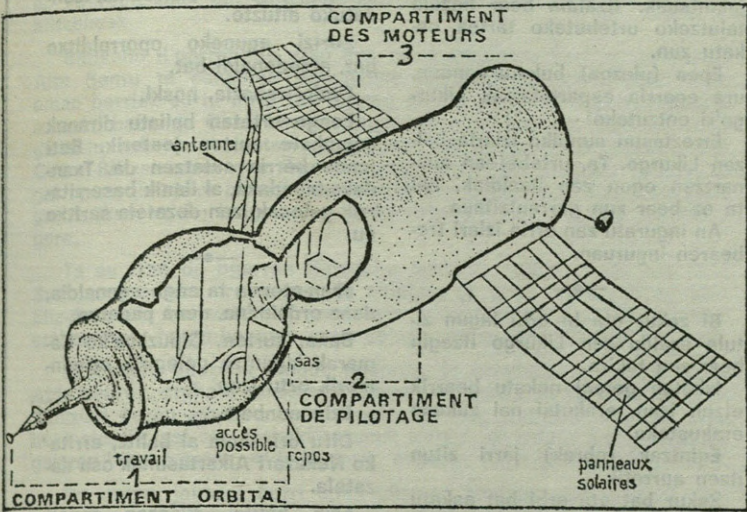

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

RUSIARRAK UTSEAN

Lenengo aldiz zazpi gizon batean lur-bira egiten

Sobietar aldizkariak diotenez «Soyuz-6» «Soiz-7» eta «Soiuz-8» tresnak egin duten lana, zeoro berria da ta asko esan nai du emendik aurrera etorriko diran saioentzako. Ezaguna dan bezela, utsean soldaketa saioak egin dituzte errusiar oiek. Zertarako? Jakitea zailla da oso, sobietarrak berri gutxi maten baidituzte beren asmogain. Ala ere, baldinau da egi-usai aundiena botatzen duena: errusiarrek utsean, iraungo dun geltoki bat jarri naiean dabilzana. Geltoki ortan gizona ongita lasai bizi al izango da. Ara emen «Soyuz» oien elburu sakona. Amerikarrak illargian oiña jarri dute; sobietarrak lur-arantz begiratuaz, bizi-lekua somatu nai dute bide-erdian.

Ezkerreko irudian «Soyuz» baten eskema agertzen da. Lenbiziko zatian sarrera, lan-lekua ta atsedeen-legua; bigarrenetan ontzi-bidarien tokia; irugarrenean motorrak eta ego-antzekoak, ebuzkien indarra artzen dutenak. Behoko irudian, errusiar zazpi egalaria:

Gorbi Txonine ta Valery Kubasov, «Soyuz-6» garrenekoak. Anatoli Filip-tsenko, Vladislav Volkov eta Vittor Gorbato, «Soiuz-7» garrenekoak. Vladimir Txatalov eta Alexis Elishe, «Soyuz-8» garrenekoak. Bi azkenekoak bakarrik dira lehenago ere utsean ibilliak.

BESTE BIOTZBERRI BAT GELDI

1968'gn loraillaren 12 ezkerre aita Boulogne, frantziar dominikoa, gizon gazte baten biotzari esker bizi zan. Baita amazapi illabete igaro ondoren —lanean, pozik eta bizkor— bat batean biotz berriak ezezkua eman dio; edo gorputz makillatua ez da biotz berria aifiekua izan. Oar-ikasia, ikasiaren gainean. Biotz-gaitza oraindik danetan gogorrean...

GATZ ETA PIPER

Eziera zabala ta bizibide-eraketarako eskubidea guztiatzat. — Lege onek au erabakitzen du aurrena: espaiñar guziak eziera zabalerako ta bizibide-eraketarako eskubidea izango dutela, bai berentzat eta bai osatzen degun gizartearentzat ere.

Eziera zabal ori —dio legeak—, bear-bearrezkoa ta utsean ikastekoa izango da espaiñarrentzat, eta bertan bizi diran kanpotarrentzako ere, utsean eskeiñiko da. Ortik gorako eziera-mailletarako bidea irikitzeke, legeak aukera berdiñak eskeiñiko ditu, diruz eskas dabiltzarentzat.

Eziera-xitema ta etengabeko eziera. — Eziera ortarako antolatuko dan irakas-bideak, bizi guzian gaur bear dan eziera-arretari bere berdintasuna ta lan-jardun etengabeari erreztasunak eskeiñiko dizkio gure gizartearen barruan.

Eziera-aria onela eramango da: eskola-aurreko eziera, eziera zabala ta oiñarrizkoa, batxillera, Unibersidade-bizibiderako eziera iru mailatan eta jende aziarentzat etengabeko irakaskintza.

Eziera zabalak bere barruan artuko ditu gizonaren bu-ruak bere osotasunerako bear dituan irakas-bideak, be-rezitasunik gabe ta bakoitzari bere almenak laguntzen dioten neurrian. Mailla onek zortzi urteko epea eskatu-ko du, bi sailletan: lenengoa, sei urtetik amar urtetarai-ño aurrentzat irakaskintza bildua eskeiñiko da. Bigar-reen saillean, amaika urtekoetatik amairu urtetarai-ño-koentzat irakaskintza zerbat berezia emango da.

Unibersidadetako bearrezko ta borondatezko eziera. Unibersidadetako irakaskintzak, aurretik, iru urteko irakaskintza izango du, oiñarrizko erakutsiak azaltzeko. Bi-garren saila, bereizkuntzak erakusteko artuko da, bi ur-tetan irasteko. Irugarren aldian, bereizkuntza jakif-nekoak eta billaketarako ta irakaskintzarako gertakizuna eskeiñiko da.

Bizibide-erakuntza. — Bizibide eraketak —legeak dio-nez—, ikasle bakoitza bizibide jakif-neko baterako gai egingo du. Ta auek, gero iragazpidetarako errezpidea duten lanbideak ikasi bearko dituzte.

Onela, ikaslea, mailarik-maila eramango du bere gaitasunean, azkenengo gaillurrera iritxi arte.

Espaiñan gaur-gaurkoz, bi elkarren etsai diran aize-aldi ditugu: —Alde batetik, totalitario-aizea. Au, falan-

jista aldagaitzak, «ultrak» eta agintzen dauden geienak, eta aldaketari bildur dioten guziak osatzen dute).

—Bestaldetik daude liberal-berriak, bizibide eskuza-baletan aziak, diruketa-zaleak eta tekniku gazteak, kris-tau-demokraziko sail aundi-xamar bat, Opus Dei'ko al-kitan dauden eta asko kabitzen duten zenbait lagun, eu-ropazale ta bide zuzeneko sozialista «ortodoxoak», er-dialdeko agintaritzaren etsaiak eta unibersidadetako gazte jende aundia.

—Erdian, «jabe gabeko lurrean»ia erri osoa arkitzen da. Auek, politika konturik ezpaldakite, ta auzi auetan zaildu gabe daude. Orregatik, ez otz eta ez bero ditugu. (ABC).

Agertu duten **Eziera-Lege-Egitamua bikaiñean bikaiña da;** baiña lege ori aurrera eramateak, neke aundiko lan-nen eragozpenak ditu. Ortarako bear diran diru-laguntza guziak eskuratuko al-dira? Eta egunetik egunera goraka dijoazen premien osabidea iritxiko al-degu? Ortarako gaur baiño iruzpalau aldiz geiago bear ditugun irakas-leak, erakusteko aurrerapide-tresnekin osatuko al-ditu-gu? (LA VANGUARDIA ESPAÑOLA)

Telebisioak jendeari nolako eziera eskeintzen dion, sakon eta astiro aztertuko ba-gendu, arrigarritzko eran-tzunak artuko genituzke. Orain arteraiño indar eta gi-darritza-gailluak baiño askoz eraginkorrago dan tresna bat gizonen politika-azpiorrarako, or daukagu. Gizadiak, liburu ta izparringietako askatasuna iristeko, lerrenak egiñak ditu; baiña beste propaganda ikaragarri onen kontra ezta tantarik ere berotu. (DIARIO DE NAVARRA).

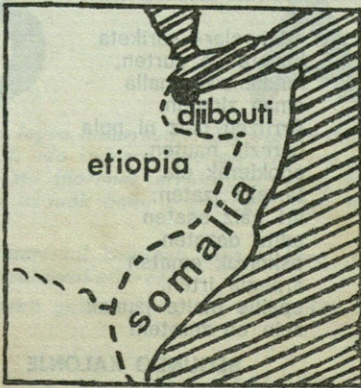
Eliza eliz-barrutitan banatua dago, ta ez «naziotan» edo «Estaduetan». (WRIGHT KARDENALAK).

Beneditanoen monasterioak, bata besteagandik apar-te eroaten dabez kantuak; ta Urkiola dagoan egoeran, diru asko behar da, elizea barriztuteko. Urkiolan diru asko batuko litzake, ta urte gutxren buruan, ez ezagutu-teko moduan ipiniko leuke fraileak. Eta oraindino ba dago beste arrazoi bat: **fraile guztiak hemengoak izango litzakez, euskaldunak.** (ANAITASUNA)

Machado'k aitatzen zizkigun «Bi Espaiñiaz» gaiñera, beste irugarren bat ezarri bearko degu: Espaiña inuxen-te ta poz-girokoa, baiña egi-tantarik eztuana: «Teledia-rioetako» Espaiña, alegia. (DIARIO DE NAVARRA).

Somalia-ko lendarakaria il egin dute

Urrillaren 15'an, tiroaren bidez, Ali Shermarke jauna, Somaliako errepu-blikaren lendarakaria zana, Anod-ko urian il zuten. Londresko irratiak dio-nez, polizi bat izandu zan erailea. Berrogei ta amar bat urteko gizona, 1967'gn garagarillaren 10'an lenda-kari izendatua zan. Nunbait etsai ugari zituan bere errian, asko ta as-koren iritziaren aurka lendarakari jar-ria izan baizan. Somalia 1960'gn izandu zan aske erri bezela. Kenia ta Etiopiakin ditun artu-emanak ez dira beti legunak izan azkeneko urte au-etan. Lendarakaria sei urteetarako au-keratua izaten du.

BERTSO BERRIAK

— 1 —

Sarri bertso-jartzalle «Xenpelar» zanari, nik ere ezarri nai zerbait berari. Aitamera jendeak ba-dauka ugari, eztiot txarra zanik entzuten iñori; poz ematen neri aditzean ori jarri nai det guri sendo eta lodi, zeruko sukaldean gertatu bedi!

— 2 —

Eun urte il zala ta, atzo iruditzen, «Xenpelar» aitatzea ez naiz arritzen. Ezta nere burura bakan etorritzen, orregatik asi naiz bertsoak jarritzen; gauz oiek berritzen artzaz errukitzen biotza irrikitzen zein ezta egarritzen, lantegi xamurrean ez naiz arkitzen.

— 3 —

Bat nola joan diteke lan zallaren billa? zenbaitek esango dit: ez aiz abilla. Baña nik ikusten det leku biribilla, eman ezkerro beintzat bear dan kurpilla; «Xenpelar» mutilla aren bertso pilla lau edo bost milla au jakin dedilla! txit zar baten sonadan gazterik illa.

— 4 —

Ogeitamalau urte munduko bizia, batere beste gabe dana guzia. Ni ala nago beintzat adierazia, «Xenpelar» etzala txit gizon itxusia; aren malizia gogor justizia ortara ezia xamur ikasia, ai, zenbat txalo soñu irabazia!

— 5 —

Errenderi'ko seme kantari argia, zenbat aldiz poztua Euskalerrria. Ai, ezagutu banu aren arpegia! zer-nolakotsua zan pentsatzen det ia; zuen etorrria lasai iturria berez jatorria aitorregarria, errespetu aundiko bertsolaria.

— 6 —

Bertso jartzen gogotik altxea zan gora, nork ala probetxatu gazte denbora? Artan jarraitutzerik etzuen gerora il zanean kantari ezin joan iñora; len iñoiz gustora bere arrastora ta gu oraingora obe izango da, gero noizpait joateko bere ondora.

— 7 —

Nunaitik datozkigu «Xenpelar'en» otsak, eun urteren burura eztira motzak. Asko goibeldu zuen aren eriotzak, neri ere paketan ez uzten biotzak; bota ditut lotsak

zertan egon otzak albiste zorrotzak zail da on danontzat... «Xenpelar» jotzen dute geienak ontzat.

— 8 —

Doñu mota askotan egin zuen lana, errez moldatzen baita laioa dana. Gizon gaztea zala zuten eramana an ere izango da bertsolari fama; artzen badu kalma berekin du arma aita eta ama noiznai beregana, zorionean bego «Xenpelar» zana!

— 9 —

Zenbat santu ta santa, kantuz edertuta, arek jarri zituen gogoratuta. Bai gai polit askoak bereganatuta, eun klase gutxienez danak banatuta; itz danak neurtuta nago ulertuta iñoiz beartuta gogoan artuta, il zan makiñatxo-bat bertso sortuta.

— 10 —

«Xenpelar'en» kondaira sartzen zait barrena, abenduko illaren zortzigarrena; munduko izaera bukatu zuena ori oroituztean etortzen zait pena; ain gizon zuzena Frantxisku izena abesteko sena al zuen maizena, beñere paltik gabe ark almazena.

— 11 —

Frantxisku'ren gorantzak atsegiñak oso, nik ere apurtxo bat nai nuke jaso. Berarentzat mesedez diranak akaso, leku txarren batean ezpadago preso; ara nik eraso emendik eroso al dan aña bertso denborean mantso... «Xenpelar'en» kontuak etziran atzo.

— 12 —

Orra amabi bertso «Xenpelar'entzat» nik, eztakit ondo edo gaizki daudenik. Iñork ezpadu artzen gogo txarrez penik, ustez eztet eragin kalterako lanik; alako gizonik gazterik il zanik azkarra izanik au egin zuenik, eztiot ukatutzen bertsoen famik.

«XENPELAR» SARIA EPAITU
DUTEN JAUNENTZAT

«Xenpelar» sariketa banatu da aurtan, lendabiziko malla eman zidaten. Arritzen naiz ni nola berezia nauten, egokierak ola tarteka izaten; ari naiz esaten aditu dezaten eskerrak ematen arpegia irten, epaille maite jaunak zein on zeraten!

SEGUNDO KALONJE
Donosti

NERE BORDATXOTIK

Edozer lanetan ere azken onak asko balio du.

Aspaldiko urtetan udazken onak salbatzen gaitu Euskalerrrian.

Udaberri petral eta txatxua izaten degu, lautatik irutan.

Aurtan bertan, San Juanetan otzak genbiltzan artean.

Urriko ill onen portamena ezta nolanaikoa.

Nork kalkula zenbat on egiten ari dan?

— — —

Kanpotarra banintz eta dirutsua izan, Donosti'ra ez nintzake etorriko uztaillean edo abuztuan.

Nik, nerontzat, agorreko illa ta urria autatuko nituzke.

Patxara ederrean, lasai, jende estuasunik gabe, kabitu eziñik gabe, zer zoramena gure lurrean!

Nola nekazari ala arrantzale jendea, gusora dirala dirudi.

Egun gutxi barru bukatuko dute arrantzaleak atun-aroa. Laister izango ditugu etxean.

Batzuk etekin oieak beste batzuk baño. Beti gertatzen dana da au. Baña, negar eta lantu geiegi jotzeko moduan iñor ez, noski. Urte polita, batz-besteste jota.

Nekazariak berriz, uzta eltzeko ta etxeratzeke nekez izango dituzte giro oieak. Eskatuta beze-la irten zaie aurtengo Urria.

— — —

Garai batetik aldatu dira ederi gauzak.

Ondo dakigu au kosta erritan bizi geranok. Donosti'n, Zarautz' en, eta beste ainbat tokitan, taberna ta ostatuen erdiak itxiak daude.

Oiek ere Urriko illa artzen dute atsedentzeko. Eztute arrazoi paltarik.

Illabete bat inguruan opor eta atsedan.

Udako bero galdatan sukalde zuloan aritu diranak, edo mostrodoretan erotu bearrean ibili diranak ere (zer demontre!), bear dute beren arnasbidea.

Ortarako, jakiña, moduak ere lagundu egin bear pixkat.

— — —

Eiztari jendea ere bapo zabaldua da, batzuk egal batera, besteak bestera.

Bakoitzak ba-ditu bere gozamen bereziak.

Eizerako zaletasuna dunari ez kendu bererik; errespetatu gizonki, ta goza dezala al dezakenik geien.

Kanpoko txangoa bukatuta etxeratzean izango dira kontuak!

— — —

Egazi askok, nortanai ere, galduko dute bizia, eiztari prankok gezurti fama aspaldi irabazia.

Komeni zaien aldera dute itzegiteko grazia, bada-ezpada, ezin sinistu esaten duten guzia.

— — —

Ezikera onak, «edukazio» onak zer balio dun eztago adierazterik.

Lau milla urtean sei milla gerra izan dirala munduan, kalkulaten dute batzuk. Aldi luzeak izan dira, izan ere, gaztedia gerrarako eiztea beste ardura gabekoak.

Ume-umetatik gerrarako prestatu; gerrarako ezi.

Lengo grezitar, erromatar, eta Napoleon'en denborak atzera utzita, gogora gaitzen geure denboran ikusitakoak.

Eztira nolanai aztekoak Hitler eta Musolini'ren denborako jakabideak.

Gaur bertan, munduaren egal askotan ez al dira gazteak gerrarako eizten ari?

Grazia'n, espartarrak, Likurgo legeille aundiari, eziketari buruz, edukazioari buruz, itzaldi bat egiteko erregutu zioten.

Etzun ezezkorik eman Likurgo jakintsuak. Itzaldia bear bezela tajutzeko urtebeteko tartea eskatu zun.

Epea (plazoa) bukatu zanean, ura egarria espartatarrak Likurgo'ri entzuteko!

Erreztasun aundiko izlaria baizan Likurgo. Ta, urtebetean aurtartzen egon zan itzaldiak, nai ta ez bear zun garrantzitsua.

An inguratu zan erria izlari trebearen inguruan.

— — —

Bi zakur eta bi erbi lagun zitula azaldu zan Likurgo itzein bear zun tokira.

Izketan geiegi nekatu bearrik etzun izan, erakutsi nai zukena erakusteko.

Egintzak (obrak) jarri zitun itzen aurretik.

Zakur bat eta erbi bat askatu zitun lenengo: libertadea eman zien bieri.

Zakurrak, jatorrizko senaren arabera, erbia arrapatu ta txiki-txiki egin zun. Oso segundo gutxi bear izan zitun erbia ezerezteko.

Ondoren, bigarren zakurra ta erbia askatu zitun.

Erbiarekin batera ibili zan zakurra, kalterik txikiarik egin gabe; erbia gelditu zanean, baita zakurra ere, ikuturik txikiena egin gabe.

— — —

Era ontan itzein zion Likurgo'k erriari.

«Auetxek dira eziera onaren ondorenak.

Urtebete osoan ibili naiz zakur au eiztzen; erbiari kalterik ez egiteko erakusten.

Lenengo askatu dedan zakurra eiztiot ezer erakutsi. Bere senak agintzen dion bezela jokatu da, ta ikusi dezute zer lanak egin ditun».

Ondo eiztako pertsoneak gañontzeko pertsoneak errespetatzen dakite: ez iñori kalte egiten. Gaizki eiztakoak, edo onean ezi gabekoak, etengabeko odol-egarria izaten dute.

Ontatik munduan ainbat gerra, naspilla, ezin-konpondu, ta odol-ixurtze.

— — —

Itz gutxi bear izan zitun Likurgo jakintsuak espartatarrak bereganatzeko.

Itzaldi on eta sakon asko egiña bere denboran. Egun artan etzun geiegi nekatu bearrik izan bere elburua agertzeko. Naikoak ziran, noski, urtearen buruan zakurra eiztzen artu zitun nekeak.

Ejenplu bidez ikusi zun erriak eziera onaren pixu ta garrantzia zenbaterainokoa dan.

— — —

Olako itzaldi ta ejenplu paltan arkitzen da gaurko mundua.

Inbiriak, gorrotuak, alkar ikusi eziñak, menderatuta gauzko. Griña txarren morroi eginda gaude.

Ordu seguru bat eztaukagu. Okerrenaren kezka eta beldurrez bizi gera.

Gizonak gaur bere esku daukan aurrerapenekin, sutegi bizi biurtu lezake lurralde osoa.

Alkarri kalterik ez egiten ez, baña alkar lurperatzen eta desegiten ikasi degula esan diteke.

Gaurko gizonak nork ezi, Likurgo'k bere zakurra ezi zun bezela?

Etzegok toki txarrean!

— — —

Aurtan ere ogei senar-emazte-

aldi (matrimonio) irtengo dira Donosti'tik Tarragona'ra bidean.

Baserritarrak danak. Gipuzkoa'ko erritan aukeratuko dira: Nekazari Alkartasunak izendatuko dituzte.

Zortzi eguneko oporralditxo bat, atsedenaldi bat.

Ondo irabazia, noski.

Lengo urtetan baliatu diranak eztaukate aurtan joaterik. Beti jende berria autatzen da. Txandaka-txandaka, al danik baserritarrak geienak izan dezatela saritxo au.

— — —

Joan-etorrria ta ango egonaldia, dana ordaindua, dena pagatua.

Baña, aurtan, Gipuzkoa'ko Kamarak laguntza geiegiarik eskeinzerik ezta izan.

Ezin nunbait.

Diru ori, iñola al balitz, erritako Nekazari Alkartasunak osa dezatela.

Ezin balitz, dijoazen senar-emazteak osatu bear, bakoitzak bosteun peza emanaz.

Ezta beste munduko gauza gaur egunerako.

— — —

Azaroa'ren lenengo egunetik zortzitarre egongo dira gipuzkoar baserritarrak Tarragona'n.

Beste ibillaldi bat ba-dago antolatua. Au Santander'era, ta langilleentzat jarria da.

Azaroa'ren amazapitik ogeitauri bitarte egongo dira langileak Santander'en.

— — —

Legorreta ta Ikaztegieta'ko nekazariak eztabizkita lanbide ederrak.

Ijito jendearekin burutu ezin iñolako moduz!

Naigabe ikaragarri eman zidan lengoan, Ikaztegieta'ko nekazari batek, gertatzen zitzaionaren berri.

Sagarrik, babarrunik eta artorik ezin kontserbatu. Eskura daturkien guzia berentzat.

Zerbait esaten asita, berak arroago. Talde aundian ijitoak: nekazaria bakarrik. Aren jardunari kasorik ez. Okerrago dana: ito ta jan bear zula taldeak. Olakorik!

— — —

Garai bateko mikelleteak errespetu ederra sartzen zuten ijito jendearen artean. Etziran gaur bezin lotsagabe ibiltzen aien aurrean. Orain baño lasaiago artzen zuten arnas baserritarrak.

Gaurko guardiak ere, arazoa benetan artu ezkerro, baserritarraren interesak obeto babestu dituzteke.

Lengo estuasun eta eziñak naikoa eztitula, laguntza ederra daturkio baserritarrari. Abere jendea, itxiturak puskatuta, saillik ederrenetan pikardiak egiten; gizon eta emakumeak al duten guzia berenganatzen eta neguko errektusak egiten.

Eztira alperrik izan urteko neke, izerdi ta buruaustek!

Udazkenaren zai egon irrikitzen, eta uztaeren erdia, kosetxaren erdia besterentzat. Agintariak neurri zorrotzak artzen ezituztela, ba-dute zertaz keajatu Goierri'ko nekazariak.

Au ezteke ontzat eman eta ametitu ogeigarren gizaldian.

Basarri

Sinodoak zer eka- rriko ote digu?

Gotzaien lenengo Sinodo edo Batzarra, gerokoen azia izatekoa bazan, bere egitekoa ongi bete du, noski. Erroma'k berak aitortzen baitu, batzar auek maizago egin bear lirakela. Ta uste au ontzat emana: bigarren billera ontarako deia egin da.

Eliz-Eralguntza au, Batikanoko II'garren Batzarraren umea da. Sinodoak emendik aurrera, etxekotzat artu bear ditugu. Egoki datoz, gainera, gai jakingarrien berriak zabaltzeko. Ori da Eliz-Batzarra edo Sinodoa: Gotzai, Aita Santu ta arduradunen billera. Oraingo Batzar au «berebizikoa» da, Gotzai-Biltzarren lendakariaz baitira oraingoan biltzekoak.

Batikanoko II'garrenetik, izan ere, eliz-eralguntza berri au sortu da. Aita Santu ta eskualde bakoitzeko Gotzai-Biltzarren artean, artu-eman berriak sortu dira. (Ez legoke gaizki, Euskal-Gotzaien Biltzarra eratuko balitza). Onek beste eragin bat agiri jarri du, Elizaren eralguntzan askoren esku-tartea agertzen da onela. Gure artean ezta Gotzai-Biltzarra zer dan ikasteko aukerarik izan; oraindik ezpaitegu gai ontan ikasteko biderik izan. Baiña mundu guziko Elizan aldaketa garbia ikusten da; lengo aginte bakarretatik askoren aginte zabaldua gora.

Ta au izan da bgarren Sinodoko jarduna: Biltbar auen eta Aita Santuaren arteko ar-emanak. Bi aldetara jo dute, noski, biltzarreko Eliz-Artzaiak: batzuek, Biltzarrei esku geiago eman nai diote Elizako erabakietan; beste batzuek, esku geiago utzi nai liokete Aita Santuari.

Bi jokaera auetatik Sinodo ondoren, bi aurrerakada aterako dira. Alde batetik, erabaki sakon eta astunak diranean, Gotzai-Billera Aita Santuari beren asmoen berri ematea aurrez; eta Aita Santuak ere, bere aldetik, gai eta erabaki astunak tartean diranean, Gotzai-Billerei gaiaren berri ematea. Alde bietatik, elkarren berri jakingo dute onela.

Era ontan, jokaera berri onek Elizaren bizitzari aurrerapena eka-
rriko dio, uste degunez.

GAZTEAK KONTUZ!

Erria (Nazioa) ta sail-soziala gizar-
tean bi realitate dira, ta biak oso zaarrak, esan liteke biak, batera jaiok dirala. Bi idea auek zapaldu-ta ikusirik, sortu zitzaion gizonari askatasunaren gogo bizia. Zer ikusi-rik bai aldute Abertzaleak eta Sozialismoak, bi arazo auegatz? Alkar-tu alditzeki bi idea auek? Alkarre-kin oinarri berdiña edo ezberdiña dute? Zeñei eman nagusitasuna? Teorian eta egiteetan ez dituzte era-baki berdiñak agertu, erriak eta ga-raiak arazo ontan zer ikusia izan dute; gure errian arazo au oso egu-nekoa degu, batez ere azkenengo urte auetan gure gazteen artean, auek, erria maite dutela esanaz oso aurreratutako ideak dituzte. Marxis-moari baiezkotza esaten dio. Ba'dira beste gazte batzuk sozialismo in-ternazional zaleak izanagatik, erri-aren askatasuna ezagutzen dutenak: au ikusirik eman dezaiozun Euro-pa'n gertatutakoari begiratu labor-
bat Abertzaleen lenbiziko agerbi-deak izan ziran, gizaldiaren lenengo urteetatik Prantziko matxinada ar-te (1848), ta beste Errietan sortu bazan egon-eziñ ori, ezirazan agerbi-de sozialak izan, liberalak baizik. Beraz idea sozialista, urte auetatik aurrera gero ta indartsuago agertuaz, asi ziran Europako sail-erriko ar-tean nagusitzen; orduandik dator abertzale ta sozialismoaren alkar-tasuna. Abertzaleak egun aietan, bere askatasuna lortzeko ta alkar-tuta beren elburua iristeko, bere egitarau barruan onartu zituzten so-zialismo arteko arazoak. Baiña so-zialismoak etzuan erantzun berdiñ. Abertzaleen ideak ezituzten ameti-tu bere egitarauaren barruan. Or-dun irten zuten irabazle bi erakun-de auen etsaiak.

Artu genezake eredutzat Polonia'-n 1863'garren urtean gertatua ara-zo au ikusteko. Erri au urte aietan Rusia'ren mendean bait-zegon, erri onen atzaparretatik askatzeko, aber-tzaleen artean agerbide bat sortu zan, agerbide onen buruzagiak gei-enak aberatsak ziran, auek, nekaza-riei ta langileei agindu zien beren lurren eta aberastasunen banaketa, aal ta guztiz, Polonia'ko abertzaleak ezuten laguntzarik izan. Rusia'ko Zar'ek orduan ministro zan Hiluti-ne, izentatu zuan Polonia paketzeko; onek ikusirik ango gora-berak, era-berritu bat agindu zuan, eta ara nun erir ontako abertzaleak, bi aldetara zigortu zituan, auei beren lurra-kendu ta jabe ta nagusi beriak sor-tu, auek ortara, banaketa onekin la-saituaz, geiago bere erriaren aska-tasunekin eziran kezkatu.

Lider sozialista auen pentsamen-

tuak, erri txikiari begirunez begira-tzea zan; teorikan idea au aipatzen zuten, baiña teorika da gauza bat eta egikuntza beste bat, eta alaxe urteak erakutsi digu, sozialismoaren buruzagiak agindutakoak ez dituz-tela bete.

Ala ta guztiz ere Erria gizar-teko egi bat-da, sail-soziala bezin garran-tzizkoa, laister konturatu ziran so-zialista internazionalak, abertzaleen arazoetan parte artu bearra zutela, baiña etzuten azaltzen zapaldu-tako erriak askatzeko zaletasunik, oso bestaldera baizik.

1840, 1850'urteetan Marx, Polako ta Ungaroen agerbide abertzaleen al-de jokatu zuan, Ruso ta Austriakoen otsokeriaren aurka burrukatzen zi-relako. Ta Txeko ta Yugo-Eslaboe-k, Rusia'ren laguntzarekin, Austria ta Turkoen zamatik askatu nai zute-nean, emen oso alderantziz jokatu zuan, ikusten bait'zuan burruka on-tan Rusoek aurrerako-talde agertzen zirela Europa'n.

Euskaldun gazteak KONTUZ!, so-zialista izateagatik, ez utzi euskale-rria maitetzeari. Ta gaur tamalez gazte asko ez dira oroiten euskal-kultura nai ta naiezkoa degula, gaz-te batzuk laguntzen dio euskal-ikas-tolari, baiña beste askok, lau cdo bos' duro eman eta usten dute de-na egiña degola, ez dakie gazte as-kok zenbatañoa lana ematen duan euskal-ikastola batek merezi duan mallara jasotzeko, ta lan au ez pen-tsa gurasoena bakarrik dala, gazteak ere ikastolari buruz saiatu bearrean arkitzen dira.

Gure errian ez alda gertatzen, gaz-teak, sozialismo ta beste elburu bat-zuk geiegi aipatu, ta uskal-jakintza alde batera utzi dutelako, gure eus-kal-kultura gaxorik arkitzen?

SAGARZAZU'tar JOSEBA

E G O A

Egoa-aizea. Egoaldi sargoia. Euria laister. Lagunen etxera noa.

Bide-lagun guziak erdi lotan gaude. Baita gazte er-di ume oiek ere. Añorga, Lasarte, Orio, atzera gelditu dira. Begira-begira neukan ori ia asi da zurrunkaka.

Ez ordea aldameneko au. Zer ote du? Ez ditu, nik bezela, lagunak zai edukiko. Edo ez orrelako lagunak, noski...

Bere itxura ere illuna da. Begiak zulotatik atera bearrean dijoa, irakurri ta irakurri. Ta zer irakurriko ta guda-gizon baten gertakizunak. Zenbat eta estuagoak eta orduan ta gogo geiagokin.

GURASO TA SEMEAK

Anes Lazkau-kok eskribitu duan liburua irakurtzean —Gurasoentzat. Juantxo Txiki du titulua— auxe buru-ratu zitzaidan aurrena. Liburu onen egilleak eskribi-tzeko teknika oso ondo dakiala.

Ez nekien artian nor zan Anes Lazkau-ko jizen or-dekoa erabili bearraren bearral? Ez ote daukagu eus-keldun idazleak izen ordekoarenganako geiegizko gri-
a?

Liburua irakurrita gero jakin nuan Anes Lazkau-ko nor zan. Ezkeintza, pirma, erriaren izen eta dane-kikuakin iritxi zitzaidan liburua, baiñan momentu ar-tan eta berandutxo arte ez nion igarri. Eguna pasata esan zidaten.

Orretxegatik, asieran esan detan nere burutakizu-nak onore geiago egiten dio egilleari. Bai. Anes Lazkau-kok eskribitzeko teknika oso ondo daki.

Askok uste dute idaztea gauza errexa dala. Bizi dan artean, bere indar ta asmo guziakin eskribitzera jarriagatik zikasten al-du gizonak beñere opiziyo ori?

Baiñan antzematen zaio. Eskribitzeko tankeran, as-kok eta askok azaltzen dute doai berezi ori ongi itsatsia daukatela.

Anes Lazkau-kok gurasoai ezkeintzen dien liburu au ez da errexa. Goitik oso artu bear bait-du gaia. Oso goitik.

Gaur egunean umeak ondo ezitzeak bere lanak ditu. Joan ziran pikotara guk txikitaz egagutu genitun erak eta xixtemak. Semeakin aginbide eta indar utsean ibilli nai duten gurasoak oker dabilta era bat.

Semeak ondo azi ta ezitzeak, semeak ezagutu bear dira aurren-aurrena. Seme bakoitza. Seme danak di-

ferenteak bait dira. Batak jokaera bat eskatzen du, besteak beste modu bat.

Mediku'lagun on bati igande goiz batez esan niona: —¿Nora ua orren presaka?

—Semeak ondo edukatzeko itzaldi batzuk entzu-tera.

—¿Semeak ondo edukatzeko! ¿Semeak ondo eduka-tzeko itzaldiak! Semeak berak edukatzen gaitxestek-gu, gurasoak... Semeak berak. Etziok guraso batentzat bere semeak bezelako edukatzaillerik...!

Nik esango nuke Anes Lazkau-kok auxe eduki dua-lan begien bixtan bere liburua idaztean.

Gurasoa bere semeak ondo ezagutzeko daukan obli-gazio berezia. Gurasoak semearen aurrean bear duan begiramena. Gurasoak bere buruari bear dion errespe-tu berezia, batez ere semearen aurrean.

Guraso izateak ba ditu bereak gaurko egunian. Au-xe erakusten saiatzen da Anes Lazkau-ko.

Semeak begiak irikita dauzkate. Eta nola gañera. Ai-tak eta amak egiten dituztenetik etzaioite semeari ezer pasatzen. Semearen begiak aurrez-aurre dituzte beti gu-rasoak. Kontuz ibilli bearra dago, ta ez nola-nai. Pa-zintzi aundian. Belar-ondokoakin bakarrik ez da ezer aurreratzen.

Kontuz eta zuzen ibilliagatik, gaur guraso izateak lanak ditu. Jaungoikoa bear lagun aurrena.

Egokia benetan, obeto eziñekoa, Anes Lazkau-kok gurasoentzat atera duan liburu atsegiña.

José de Artea

KEZKAK

Kristautasuna, noiz euskalerriratu ?

Noiz sartu ote zan Kristautasuna Euskalerriratu? Askok egiten duten galdera. Eta erantzun zailekoa be-netan.

Zenbait uste izan duten bezain berandu sartu ote zan, ala ere? Ezetz esango nuke. Beranduegi es-atea da, VIII'gn eta IX'gn gizaldira atzeratzea.

Ondotxo lenago sartu-bide zan gure erria. Ala uste du beintzat Lekuona «zaharrak» —ber-beraren deituraz esateko— askotan itze-gin izan dugunez.

VI'gn gizalditik VII'garrenerako tarte artan Euskalerriratu barrur-aino sarturik izango zala dirudi.

Lenengo, «romaniko» deritzaion garaiko eta gisako eder-lanik gutxi dagola esan oi dute. Baina ori be-ra ez da egia osoa. Araba'n eta Nafarroa'n asko dira orrelako eli-zak.

Bizkaia'n eta Gipuzkoa'n gutxi-ago ageri dira. Baina geiago etzi-ralak? Beren garaian ugariago izan arren ere, galdu zitezkean, naiz gi-ro ezkoaren ondamenaz, naiz-eta eliza aundiagoak egin bearrez.

Eta bigarren, ba-dira lenagoko az-tarrenak Gipuzkoa'n bertan. «Visi-gotico» deritzaion garaikoak, alegia. Bataio-ponte batzuk (Lekuona be-rak Z. A. astekari ontan bertan azal-du dituan) eta Astigarribia'ko beste zenbait gauza.

Zarragorik? Bai. Bakartien bizi-le-kuak. Gauza bitxiak auetxek!

Ejipto aldean abar ba-zirala ba-kartiak, edozein kondairatan age-tzen da. Euskalerriratu ere ba-ziranik, batez ere a'n aspaldian, etzitzaidan bururatuko.

Munduari iges egitearren, gizar-tetik irten, aldegin, eta bakar-baka-rrik bizi izan ziran bakartiak. Otoi-

tza, barauak eta laztasuna, orra iru itzetan bildu bakartien bizitza.

Bakaitza bere gordelekuan bizi oi-zan, besterekin artu-emanik gabe, aurrenetik beintzat. Gerora, ordea, beste geiago ere biltzen zitzaizkien ondora, lenbizikoen biziera arriga-rriak lilluraturik.

Bakartiak asko ugaritu ziran artean sortu-bide ziran alkartiak; eta ba-kartegiak alkartegi biurtu. Mundu-tik bakartera joandako asko, alka-rrekin bizitzen asi zran: alkarrekin otolitz eta lan, alkarrekin bizitza osoa.

Ainbeste bakarteki egon zitezke-nik Euskalerriratu, ez nuan askorik uste. Eta orra Araba aldean ainbat eta ainbat.

Al-zituzten bezala egin bearko zi-tuzten, noski, beren babes-lekuak. Batzuetan lurra zulatuz, besteetan arrizko txabolak eginaz...

Araba'n bizi izan ziranak, berriz, arkaitzean zulatuz zituzten beren egon-lekuak. Ikusi besterik ez, Fai-do'koak eta, batez ere, Laño'koak.

Errikka txikia, txoko bildua da Faido. Garai bateko «Fajido» edo pago-kutsuko zerbait zeritzana, Le-kuona'ren iritzian. Eta mendixka ba-tean, an dago «Aitzeko Andra Ma-ri» deritzaion elizatxo berezia.

Dana arkaitzean zulatua, ondar-arrizko mendia janda egina. Egia, erakiña ezarri diote gerora arkaitz-zuloari eta elizatxo jatorraren egi-tura dauka aspalditik.

Ezagun dute eskuz zulatuz eta lan-duak dirala. Baita bertan norbaitzuk bizi izan zirala ere. Bat edo bes-tek, bi ixuriko teilatuaren tankera daukate barruan, azpitik gora be-giratu-ta.

Geienek, berriz, sarreraren ezker-eskui zirritu bereziak dauzkate, aietan beera makilak sartuaz, atea langaz itxitzeko.

Ori besterik ez izatera, artzaiek ere egin zezaketean. Ba-dute, or-dea, geiago ere. Eguzkiaren sortal-deruntz begira, koxka bat dauka ba-koitzak. Zertarako? Gurutzea, naiz-ta irudiren bat ipintzeko, aldaretxo-a balitz bezelaxe. Eta koxkan bertan xakon-une txiki bana, dirudianez, erlikiak eukitzeak.

Aundienetan, batzuetan beintzat, ur-aska borobil bana. Lurrean, berriz, ilobi gisako zuloak. Ilak obiratzeak?

Faido'n gutxi ageri dira. Laño'n asko eta asko, ibaiaren bi aldeetan. Gipuzkoa'n ere ba-dira bakarren bat-zuk, Arantzazu'ra bideko «San Elias»ena bezala.

Noizkoak ote? Sortaldeko bakar-tiak bainon askoz geroagokoak? Zenbatez beranduagokoak?

Barandiaran eta Lekuona, bi adis-kideak, bi jakintsuak, ibiliak dira ba-kartien bizitegiak ikusten. Eta ez gaur goizean: Dirala berrogeiren bat urte!

Gai au aztertu eta borobildurik, ez ote liguteke eman bear gure gal-deraren erantzuna?

GAZTAÑAGA'K

ERAMAN - EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Zeruko Argia

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroko-Kantauriko ta Ara-goiko Kaputxinoak argitaratua
(Carlos III, 22. Pamplona)

DONOSTIA'n:

Oquendo, 22. Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urtekoa 190 Pta.
Atzerrian 265 .

Aldez artu nai bada, galdetu.

OTALORA

MUNDU IBIRIBILA

Gerra izkilluei neurriak

Orain arte Amerikatarrek eta Sobietarrak izan dituzten alkarizketak baino neketsuagoak ta zaillagoak izango dira armamenduari buruzko antolabideak. Onela agertu du Washington-go iaio dan batek. Zalantzik be, sobieterrentzat ere berdintsu izango dalakoan gaude. Gaur arteko luzapenak eta etsipenak argi adierazten digute. Bein artuemanak Sortalde Erdian, Vietnam-en eta Alemanian amor eman eziñezkoak izan badira, prolema bereziago onek sokatira gogorragoa ekarriko dualakoan gaude. Beraz, beste Estaduetako arazoak urrutia geratzen zaizkie, beren indarraren oinarri diran armamendu edo izkilluak baino. Armamenduz leporaño beteta arkitzen bai-dira Bi Aundi auek, eta bata bestea zearo ondatzeko moduan, eta beste erialde guztiak ere bai. Orregatik, bildur dira izkillu oiek dakartziten arriskuak nabaritzen dituztela. Naiz eta bietatik bat guztiz zapaldu ta bezela agertuko balitz, orduan bertan naiko armamendu izango luke besteak garrailea ondatzeko.

Orregatik, Bi Aundien artean alkarizketak asteak bakarrik, asko esan nai du. Beti luzapenak ematen ibili dira alkar. Baina ezin geiago luzatu. Sobietarrak izkutuan gorde izan dituzte bere asmo ta informazioak, beren izkilluak geitu naiean eta Estatu Batuen gaidikan jarri naiaz. Ala ta guztiz inolaz ere ezin asmatu besteak euki lezazken ondabideak, eta alkarizketak egitera etorri bear.

IZKILLU BIDEAK UTZI

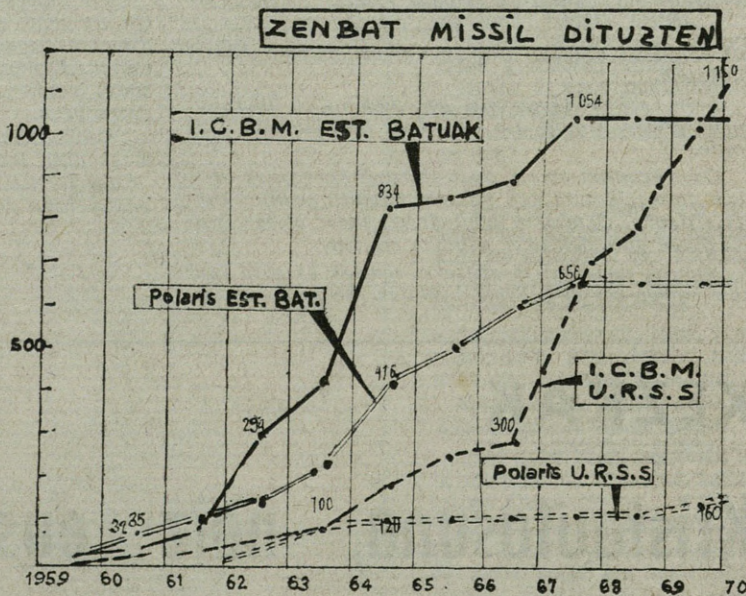
Gaur egunean, Alde batetik sobieterren indarrak geitzen ari dirala, eta beste aldetik teknologiarren aurrerapenak ikusita, komenigarri dala —gai auetan gai diranak ala dio— garaiz neurriak artzea, zergatik berriz ere arrisku ezjakin ta gogorrean sartzen ari da gizadia-ta.

Lenengo garaian, arma nuklearen monopolia amerikatarren eskuetan zegoelako, teori ximple baten bidez pentsatzen zuten, beren gain zegola bere «etsaiak» menperatzeko ta zapaltzeko indarra. Orduan sobieterren nuklear indarra ernaberria zen, ez zioten arrerarik ere egin. Erriak eta erri-industrialik menderatu bear zutenik ez zuten uste. Gerotik, ordea, gauzak asko aldatu dira, eta errusitarrek amerikatarren atomika indar berdintsuera iritxi diranean, azkarrago ta zuhurrago jakatu bearrean arkitu dira. Nuklear indarraren gordegiak geitzen joan dira etengabe. Gaur egunean, 20.000 eta 40.000 arteko megotonak dituzte, naiz batak naiz besteak.

Badituzte beste atomika armak, taktikuak deitzen zizkietenak eta guztiz arrisku bizia dutenak.

Gerra etorriko balitz, maillaka etorriko litzekela diote, eta armak gero ta gogorragoak izango lirakela diote. Gizon iaioak, bakar-bakarrik tartean alkar paktoak egiteko aukera emanaz. Esaten dute ere, lenda-

ris. Onelako aurrerapenak gauzak aldatzera bultzatu ditu. Gainera, naiz amerikatarren naiz sobieterren koete oiek oso zeatzak biurtzen ari dira. Milesima erdiko utsegiteak, izkillu oiek botatzean, kilometro bat

bizi gerra-erantzuna nuklear arma edo izkilluen kontra izango litzake-la, eta gero bakarrik errien kontra. Susmo oiek ordea, oso motx gertzen dira, zeren lenengo uneko bonbaketa egin da gero, naiz bati naiz besteari naizko izkillu geratuko litzazkioke, bere «etsaiak» zearo ondatzeko.

Eskerrak Bi Aundiak bere buruari bildur diotela. Krisisa sortzen danean, zalantza bizian jartzen dira. Orregatik eusten diote pake-itxurari. Pake-antzea datorrenean, arrazoi-mendu bideak jarraitu leizke, baino ez bati. Bi Aundiek izkilluz beteta alkar ikusita, nola pakean bizi. Nai ta naiez beren buruari begiratu bear.

BIGARREN BONBAKETAREN INDARRA

1968-rako Estatu Batuk 1.054 kontinente arteko koete zituan eta 658 Polaris. Errusiak berriz beste ainbestik gora koete, eta 160 Pola-

ez ditu apartatuko bere jo-mugatik. Orregatik lenengo bonbaketak izan leizke bildurgarrienak eta arrisku aundienekoak. Sobietarrak ori nai dutela dirudi; ta armamenduak geitu ta geitu ari dira etengabe Amerikatarren gaidik jartzeko asmoekin. Auek berriz ez daude lo, baizik bere egiteari jarrai diote.

Naiz eta biak armatzen ari badira ere, oraindik gauzak teoriku bidean daude. Ez orain bertan ez ta geroago ere, ez dago bildurrik, ustekabeko alabear bat ez badator, bata bestea zearo ondatzeko biderik izango duanik, zeren beti izan dezate bigarrenak izkillu gogorragoak izkutan-eta. Estatu Batuetan Krelimn bezelaxe arreta ta kontuak artzen ari dira amar urte ta geiagorako. Salatarientzako jakintsuentzako bezelaxe, bideak or daude. Lenengoarentzat nundik zer jakin, eta bigarrenarentzat nun-zer asmatu. Bear bada, bildur orrek bakarrik gorde dezazke Bi Aundi oiek bata bestea gandik.

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6

Urrutizkiña: 12065

— DONOSTIA —

SARI AUNDIAK ETA ZURE EROSKETA ¡UTSEAN!

Erosi ORAIN zure erredizak:

Amuebladora **COMERCIAL HISPANIA, S. L.**

Moraza, 3 eta 14 — DONOSTIA — San Marzial, 12 — IRUN

PROBINTZIKOAK, ENTZUN!

MONTAKETA ETA ZURE ETXERA ERAMATEA EZTEGU KOBRATZEN.

IGANDE TA JAI EGUNETAN 5-etatik 7-retara idikia.

ITXASPEKO DESNUKLEARIZATZEA

Zazpi illabete pasata gero, Amerikatarrek eta Sobietarrak akord dira, eta Desarmeko Batzarrari proposatzeko, naiz nuklear indarrak itxaspean debekatzeko, naiz kimika ta bakteriologiak ondatzeko ez uzteko. Armak ez geitzeko ta edatzeko bidea artu zan bezelaxe, proie to onekin ere, lendarizi Jinebran presentatu nai da batzarreko ogei-ta iru nazioen-ordezkariei, gero Nazio Batuetan aurkezteko.

Bakoitzak bere aldetik egindako arauak zuzenduak izan dira, bata besteari amor emanaz gai batzuetan. Errusoei ametituta dute demilitarizatzea itxas-ondan; amerikatarrek berriz 20 kilometro mugatik kanpo ez dutela arma nuklearik ibilliko. Onez gain, Sobietarrak Azov itxas-aldea ez-ezik beste proposamendu guztiak onartu dituate. Amerikatarrek berriz jakin-erazi dute itxaspekoak edo submarinoak ez dirala itxas-aruntz-onuntza ibilliko beste ontziak bezela, baizik bere mugetan au da, esan degun muga barruan ibilliko dirala.

Kontrol-eskubideak itun au izenpetzen duten guztiak izan dezake; eta kontrol au egiteko orduan, itxas barruko arauak gogoan euki bearko dira.

Itun onen neurriak oso motxak dira oraindik, naiz eta euneko 70. ko itxas-gaina nuklear armamendutik kanpora uzten badituzte ere.

G. B.

Bi Aundien arteko arremanak

★ 1959. Eisenhower Landakaria Nike-Zeus edatzallearen kontra jartzen da. Nike-Zeus koete-jaurtailuen aurkako babes sistema bat da, eta 1955 ezkerotik aztertzen ari zirana. Ala ta guztiz ere, bide ortatik jarraitzeko agindu zien.

★ 1962. Garagarrilla. Lenengo aldiz Atlas koetea geldierazten dute jaurtailu-aurkakoen bidez.

★ 1962. Urrilla. Cuban "Koeteen Kinka".

★ 1963. Dagonilla. Lur-azpikoak ez-ezik, beste nuklear espreintzi guztiak debekatzeko Ituna izenpetzen dute E.S.S.B., Estatu Batuk eta Ingalaterrak.

★ 1966. Azilla. McNamara zabaltzen du, E.S.S.B. asi dala Mosku inguruan jaurtailuen kontrako sare-babesa jartzen.

★ Ilbeltza. Johnson Lendakariak Moskuri alkarizketak proposatzen dizkio A.B.M. (jaurtailu-aurkakoen) neurtzeko bidea artu dezaten.

★ 1967. Epailla. Johnson Lendakariari egindako karta batean, Kosyginetik dio bere Gobernuaren gogoia dela antolamenduak asteko naiz aurkako naiz babesteko koetei neurriak jartzeko.

★ 1967. Iraillak 18. Johnson Lendakariak Sentinelle izeneko sare-babeslea jasotzeko erabakia artzen du.

★ 1968. Garagarrillak 13. Johnson Lendakariak E.S.S.B.-ri eragiten dio antola menduak asi ditzaten bien artean, SALT estratejiku izkilluei neurriak jartzeko.

★ 1968. Garagarrillak 27. Gromyko jaunak agertzen du Gorenek Sobieten aurrean, Errusiko Gobernu prest dagola SALT-ari buruz alkarizketak asteko.

★ 1968. Garilla. Armak ez edatzeko ituna izenpetzen dute. Estatu Batuk eta E.S.S.B. akord dira SALT alkarizketak asteko. Auek rir-ki leizke Johnson eta Kosygin batzen diranean.

★ 1968. Dagonilla. Txekoslovakia-ko erasoaldiak dirala-ta, asmo auek atzeratzen dira. Estatu Batuk M.I.R.V. saioak asten ditu.

★ 1969. Epaillak 14. Nixon Lendakariak A.B.M. sare-babeslea jartzeko erabakitzen du, Sauvegarde izen berriakin.

★ 1969. Garagarrillak 18. Nixon Lendakariak SALT (Armamendu estratejikuak neurtzeko) alkarizketak proposatzen dizkio Moskuri, uztaren 31-tik dagonillaren 15 arteko tartean. Era berean M.I.R.V. saioak egiteko alde bakarreko luzapenaren kontra erabakitzen du.

★ Uztak 10. Gromyko jaunak berriz agintzen du bere Gobernuaren gogoia dala alkarizketak egitea, nun eta noiz agertu gabe.

★ 1969. Dagonilla. Amerikatarren Senaduak, bi autarki geiago alde dituala, Sauvegarde egiteko lenengo kreditoak edo diru-aurre-eratzeko ateratzeko boza ematen du.

★ 1969. Irailla. Gromyko jaunak agintzen du lenbaitlen bere erantzuna emango duala, noiz eta nun izango diran SALT-ari buruzko alkarizketak.

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
HERNANI, 4 — DONOSTIA

ATEATE - OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 25700

DONOSTIA

Nasser eta A. B. E.-ren askatasuna

Mosku ta Kairo arteko hartu emanak oztutzen ari zirela pentsatzen zutenak, ez dute asmatu. Nasser hain beharrezkoak ditun sendagilearen gana joan eta gero, Moskura iritxiko da Breznev eta Kossiguinekin egun batzuek igarotera.

Eta bai Kairo-koek, bai Mosku-koek ensaiatzen ari dira bilera hau ahal izan ditekenean hobena izateko; A. (Arabia) B. (batuaren). E. (errepublika)-koek garrantzi gehiago ematen ari dira, Moskun, Nasser-ek izango duan bilera honeri, Rabateko konferentziari baino.

Beraz E.S.S.B. eta A.B.E. arteko hartu emanak, oraingoz irauteko tankera dute.

Bainan hartu eman hauetan ez du gu inolaz ahaztu behar Nasser-en asmoak A.B.E.-ri buruz, eta ez da izan harrigarria Nasser-en hasarrea, Ali Sabriren (Arabiar batuen errepublika-ko gobernuan Nasser-en ondorengoa Ali Sabri hau) jokabidearen haurrean.

Alegia Nasser-ek E.S.S.B.-koekin laguntza behar baten izenak, harremanak, mantendu eta gordetzen baditu; ez du inolaz honartzen laguntza behar hau menperetasun batean bihurtzea.

Beraz Ali Sabrik E.S.S.B.-koeri esan dienean: «Berak, sobietarrak A.B.E.-n duten harmada gonieri. Bertarako ekintza politikotan lasaitasun eta askatasun gehiagorekin jokatzeko utziko liekela». Nasser-ek, Ali Sabrik gobernu barnean zitun ahalmenak kolokan ipini ditu.

Nasser-ek ez du barkatzen laguntza baten ordez A.B.E.-ko gobernuaren askatasuna ezkeintzea.

Zer ondorio ekarri ditu Ali Sabri buruz, Nasser-ek hartutako erabakiak?

Marmadaren barnean Mohamed Ahmed Sadek zuzendari bezala izendatua izan da Ahmed Ismail Ali-ren ordez.

Aldaketa honek militarren artean naiko ixkanbilak sortu ditu, metodo teknikoari dagokionari endemaz. Zuzendari berriak dio A.B.E.-ko defentsa ez dala behar bezala organizatua ta Egipto-ko hego aldeko oso ahal defendituta dagoela ta indar gehiago behar lukela.

Sortua da ere harmadaren barnean eztabaida gogor bat karrera dun militar eta «intelektual militarren» artean. Militar intelektualek hauek dira, unibersitario edo unibersidadetik irten berriak, ehien karrera bukatu ondoren, beren borondatez, aberriaren askatasunaren alde gudarri egin direnak.

Gudari berri hauek harmada barnean sartzearen ondorena gerla teknikal berritzea Militar intelektualek hauek «Comandos de Sinai» taldeak sortzen ari dira. Talde hauek gerlan ari diran bitartean beste gudariak erresponsabilizatzen eta konzientziatzen saiatzen dira. Beste gudari hauek dezaten zeren izenean eta zergaitik ari diran gerlan. Nahi dute ere harmada eta herrien artean lotura gehiago sortu herria gatazkaren barnean gehiago konprometitzeko.

Gauza hauek guztiak antolatua gaitik gogor kritikatu izan da; militar zaharrak palestinizatzen ari dela dio, Al Fatah-ko metodo eta taktikak gehiegi jarraitzen ari dela.

Bainan Nasser-ek herdi galdua zuen herrikoitasun hori, irabazten ari da berriro; herria ulertzen hasi bai da berak egiten ari dan gerlaren balorea.

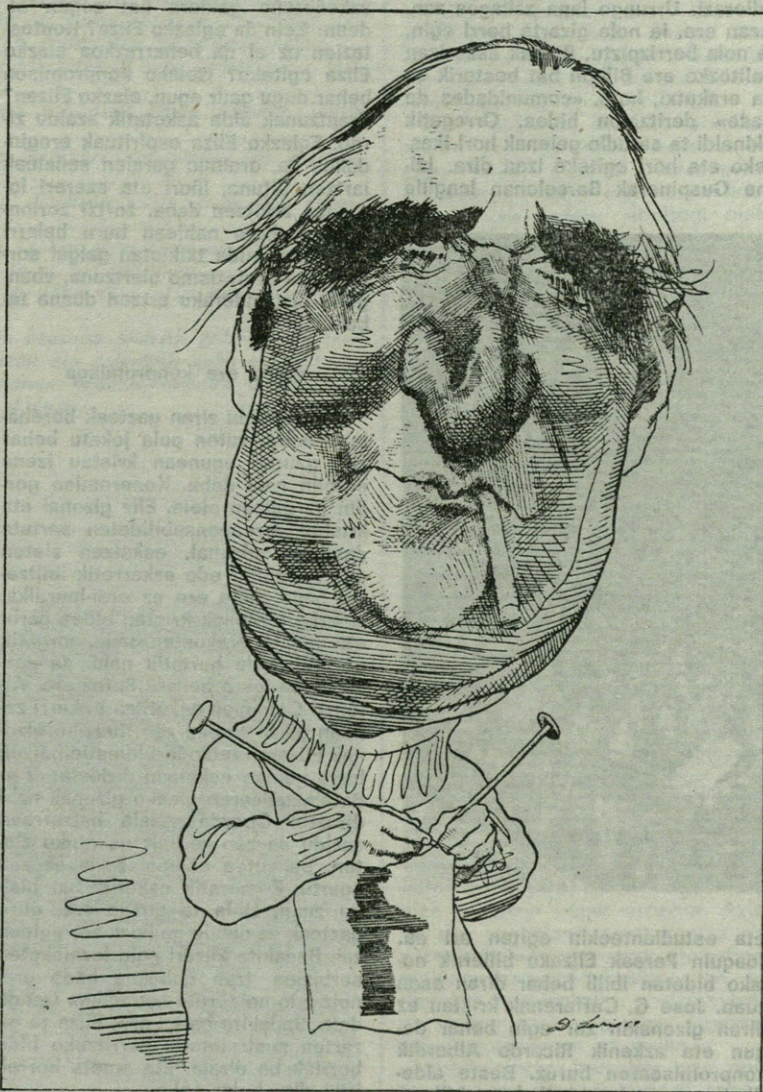
PIARREX EASO

NUN DA FRANTZIAKO OPOSIZIOA?

AMAIA LASA

De Gaulle-ren ondorengoak gobernu estilo berri baten bila dabiltz. De Gaulle-ren politikaren pixu astuna damakite buru gainean. Gaurko, ez ba dira inolismo batean erori, ez dira ere pauso haundi bat ematea ausartu, sustraiko erreformak egiten saiatu. Hor dabiltz Pompidou eta bere gizonak estilu berexi baten bi-

baino hala eta guztiz zerbait garrantzitsua egiteko ahalmen haundirik ez duan gizona. Alderdi sozialistak, Komunistak buruz, betiko esan, hauekin harremanak izan eta izan nahi ez dituen hasteko eztabaidetan dabiltzen eta oraingo giroak eztabaida hauen tirandura gogortzen gehiago saiatzen da lasaitzen baino.

David Levine-k horrela ikusten du Georges Pompidou.

la, asentu seguru baten bila, ekintza ausartak egiteko atrebimendu haundirik gabe.

Bainan gobernu honen bildurra harrigarria bada, harrigarriak bere zailtasunak eta goraberrak, ez da harrigarriagoa Frantziako oposizioaren situazioa. Nun dira 1967-urtean elezio legislatiboetan % 43'68 botu lortu zituzten alderdiek? Nun ere 1968 urtean % 11'2 botu lortu zituztenak? Nahiz eta giroa beren aldekoa ez izan. Frantziatik alde egin dutela dirudi. Azken elezioetan zirudun komunistak zirela oposizio bakarra beste guztiak, ahulduta, gutxituta, era bat auztututa azaldu zitzaizkigun. Frantziako oposizioak indarrik gabeko fantasma motel bat zirudun udaberrietako azken elezioetan.

HAINBESTE ALDERI TA ZUZENDARI

Guy Mollet-ek alde egin du Frantziako ekintza politikotatik eta bere eriotz politikoa, borondatez egina gaitik ez zaigu normalagoa iruditzen eta bere gaurko ixiltasun eta inaktibidadea harrigarria egiten da.

Behar ba da ondo pentsatu gabe esango dut Mendes France-n karrera politikoa bukatua dagoela.

1945, 1956, 1968 urteetako hala esan bai zen, hala ta guztiz ausartzen naiz esatera: Mendes France-k hemendik aurrera ez duela zer esan haundia izango Frantziako ekintza politikotatik.

Eta Rene Billeres-ek, Pierre Manrok, Charles Herumek, edo Michel Rocard-ek nahiz eta urriaren 19-ko elezioetan presentatu, ez dirudi presa haundia dutenik situazioari buruz zerbait konkretu egiteko.

Frantziako oposizioak bere oporetak hasi ditu.

Eta gaurko, ba dirudi oporketa hauek bukaerik izango ez dutela.

Ez da noski, nahiko izan sozialistentzat beren siglo zaharrak aldatu eta izen berri bat hartzea beren azala berritzeko. Alain Sabary izendatu dute alderdiko zuzendari bezala, borondate eta gogo haundiko gizona,

Eta sozialistak gutxienez asanblean izan ziran eta talde bat nahi dute sortu asanbleako eztabaidetan parte izateko.

Konbenzioak diputatu bakarra du, Mitterrand, eta ez du ofizialki azaltzen. Miresgarria bainan komunistak ez dute ezer ikusi nahi lege barneko protestarekin eta hau benetan itxura gabekoa da, kontuan izaten badugu, partizipazio hortarako hainbat dirijente prestatuak dituztela.

P.S.U. eta beste alderdi ezkertiar guztiak protesta hutsean finkatu dituzte beren ekintza guztiak.

Malatzeko egunetako ezkertiarak alderdi askotan ahuldutak arkitzen dira, beren artean mila ixkanbiletan erabat santzitu.

Ala ezkertiar zahar edo berri, bai sindikalistak gazte edo unibersitarioek bere ekintza guztiak protesta hutsean finkatzen ari dira, ez dute organizazio bat lortu eta lortuko duten gaitzik haundiena, langile arteko neke eta indiferentzia izango da.

KOMUNISTAD ETA BEREN MISTERIOAK

Alderdi komunistak beren ondoren C.G.T.-rekin darama, Frantziako politikaririk miresgarriena.

Bera asaltzen da mendebal aldeko alderdi komunistarik konformistena.

De Gaulle-en denboran bezala oposizioaren dialektika egiten jarraitzen du. Desorden guztien erresponsable bezala hartua beti, nahiago ditu pakea, lege bideak, diziplina eta Frantziako askatasuna, nahiago eboluzioa erreboluzioa baino. L'Humanite aldizkariak garrantzi gehiago ematen dio gobernuak komunisten proposizio bat onartzeari, ajola haundi gabekoa izanda ere, huelga bateri baino, zeren huelga, espontaneismoaren gaitza daramaki.

Harrigarria benetan Frantziako alderdi komunistaren jokabidea, ez du guztiak konprenditzen noren izenean datorren moderazio hori honekin. Luza-roan irauteko asmoa du moderazio. Itxurazkoa ala egizkoa da moderazio

hori? «Abenturismoa» eta ezkertiarak seriozki hartzea iruditzen zaio hauen postura indartzea dela, eta ez dakigu noiz arte alderdi komunistak iraungo duan hauen haurka esaeak egiten, funtzezko harremanak izaten saiatu ordez.

Gaurko, lehen egindako galderari, ez dio alderdi komunistak erantzunik ematen; alderdi honen haurrean erabat nahastutak arkitzen gera. Ba dirudi garaietan erreboluziorako hil dan alderdi bat dela, bainan hau erraxegi ezin lezakegu esan; denborari denbora heman baino lehen.

SOZIALISMIAREN GARAIA

Sozialismoari buruz egindako galderak dira; bere garaia pasa den edo ez, sozialismoak ez ditun bere aktibidadeak eta prespektibak galdu ez ditun garai batean alderdi erradikalarekin edo mogimendu errepublikanoarekin gertatu zen erran, apurtuko bidean ez dan egongo.

Batzuentzat alderdi sozialistaren jokabide berria P.S.U.-k emana izan ditekela alderdi honek militante asko ditu eta lan gogo haundikoak izanak ere ideologi nahastu xamarrekoak, bainan badute beste aldetik, militanten hauek zuzentzeko intelektual talde sendo bat.

P.S.U.-ren alde diranentzat sozialismo zaharra, alderdi sozialistena izan ditekela eta P.S.U.-ko sozialismoa, bide berri eta gerozko sozialismo berria; hauentzat P.S.U. izango da indar batzuen zuzendari bezala estruktura guztien kontra joango dena eta gaurko jabearen aurka joanaz erreboluzioa lortuko duen alderdi bakarra.

Hau dena esatea gehiegizkoa dela uste dut egia da P.S.U.-k geroz eta gero haurreago dijoala. Orain dela

hogeitahiru urte ezkerotik terrenean galdu ez duala, beste alderdiak baino gazteagoa, irikiagoa.

Bainan alderdi hau ez dago oraindik behar dan bezala egina, behar bezala lortua. Bere orain arteko anbiguedadeak, paternalismoak, taktika sinplegiak izaten dituzte eta gauza hauek denak ez die utzi sendotasun eta garrantzitasun bat lortzen jendearen haurrean, lider batzuek gaitzera bakarrik lagundu die.

Alderdi sozialistak immobilismo batera jo du, buru batzuen alderdian bihurtu da. Eta P.S.U. da, asentu eta sendotasuna lortu ez duan alderdi, oraindik rebeldi hutsetik irten ez dan alderdi bat.

BESTE EZKERTIARRAK

Historia alde batera utzita, espontaneismoa gure garaian gaitz bat bezala agertzen zaigu, eta zerbait beharrezkoa badugu, sendotasun eta serioetasun bat dira.

Egia, amets itxu bat, ilusio eta «abenturismo» gogorik gabe ezingo zela egin 1968 urtean maiatzeko errebolta hura. Bainan egun haiek erakutsi digute, errebolta hura ez zela ideologi egin eta sendo baten ondorioa, egun haiek mila pauso artean bat izan zela, erabat ezer ez zela lortu; oso zaila bai da politikan gauzak erabat lortzea bainan egun haiek aberatsak izango dira ulertzen badugu, organizazio inprobisazioaren ordez, eta arrazoia ametsaren gidari, ipini behar ditugula. Ezkertiarak ere sendotasunarik gabe daude, rebeldi hutsean eroriak, oposizio bezala, gaurko egunetan indar haundirik gabe.

Eta tartean oposizioa konpontzen dan bitartean, Pompidou bere asentuan trankil exeriko da.

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI - ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos) balia zaitez

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko frutuak obetzeko
Iakindean jarri zaitez Donostia'ko gure
12 ofizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbietan, 12 — Urrut. 12578 - 11528 — DONOSTIAN

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATÉ, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlaim.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Etxarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Otxagavia, Carcar, Olazagutia, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlaim.

RESTAURANTE DEL PUERTO

Bazkariak

SAN PEDRO, 38
Urrutizkiña: 99026

San Pedro Pasai (Gipuzkoa)

GARAI BERRIAK

Bilboko herri-gizonen Teolojiaren V-ngo Astea «Kontestazio»-ko giroan

Lehenengo astean, 13'tik 19'raño, Bilbon herri-gizonen Teolojiaren V-gn. Astea izan da. Goiz eta arratsaldean, Karmengo parrokian, hemezortzi talde biltzen ziran bere lana osatzera. Goizeko ordubatean eta arratsaldeko zazpietarik amarrak arte Santiago Apostol deritzaien teatroan, eztabaidak eta hizketaldiak izaten ziran. Asiera eta bukaera hots haundirik gabe egin ziran, ez mai-bururik, ez periodistarik, ez hitzaldirik, ez edonolako itxuririk. Hasi ta jardun. Mila ta bostehun baziran hasieran. Gero bi millaraño ugaritu ziran. Geienak bilbotarrak, nahiz apaiz ta erlijioso, nahiz unibersidadeko mutil eta neska eta han hemengo ezkonduak. Langille gutxi, alegia. Españako bazter guztietatik batenbat bazan, batez ere Barcelonatik. Extranjeritiek ere batzuk ba ziran nahiz frantsesak, nahiz be-amerikakok. Hizlariak eta gaiak egokiak izan dira benetan, astelarien arteko giroa berriz egarritsua ta beroa. Gaurdaño teologia ta herria aparte bizi ziran. Batek bestearekin zer ikusirik ez zuala. Gaurero, Bilboko ekinaldi hau ugarituko balitz herriko gizonen kezak eta nahasketak laister eta sakon zuzenduko lirake.

Bilboko Teologiko Aste hauek, asieran apaiz, monja ta erlijiosoentzat antolatuta ziran. Irugarren urtean hasi ziran herriko jendearen gaiak erabiltzen. Arrebkero eta batez ere, igaz ezker, Deustoko Unibersidadea ekinaldi honen aurka jarri zan. Bertako Patronatoa ta agintariak alegia egin omen zuten galazteko. Pedidiodioak eta radiok, aiatu ere ez dute egin Bilboko V-gn Aste hau, kanpon ez bada. Elizako agintariak ere bildurtu xamarrek zeudela esan digute. Aste honen antolaketa Aita Arana jesuitarrak bere langilleekin egin du, Aita Probinzialak eta Aita Arrupe beren alde dituztela. Extranjeriko kristau komunidadeak oso kezkatuak zeuden Bilboko Aste honen joerakin.

Bilboko teoloji astea gaiak eta joerak

Bilboko V-ngo teolojiaren aste hontan, pentsaketa zabalak eta gogapen sakonak erabili dira. Ausartiak hala? Jakiña. Izan ere, antziñako lokarriak ezin hautsirik eta ezin astindurik, gizonak eta kristauak «alienatuta» arkitzen dira. Orregatik

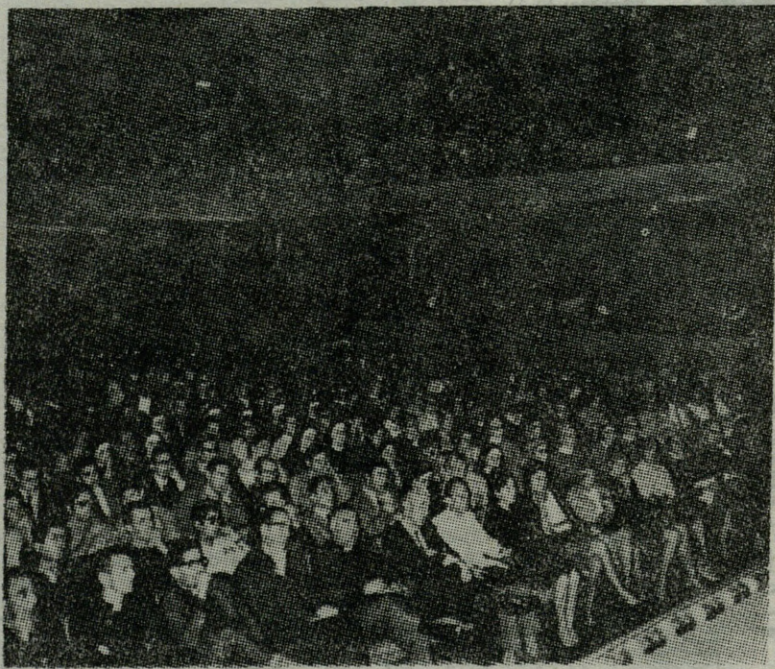
egi maxiatu edo paragarri bezela adierazi. Urrungo lana zallagoa zan. Azan ere, ia nola gizarte berri egin, ia nola berrizpiztu. Bideak asko izan balitezke ere Bilbon bat besterik ez da erakutxi, hots, «comunidades de base» deritzaion bidea. Orregatik ekinaldi ta estudio geienak hori ikasteko eta hori egiteko izan dira. Jaime Guspinerak Barcelonan langille

zitzazken. Lehendabiziko egunetik azkeñeriano galdera bat zegoen aidean: Zein da egiazko Eliza? Kontestazioa ez al da beharrezkoa eiazko Eliza egiteko? Nolako konpromisoa behar dugu gaur egun, eiazko Elizan? Erantzunak alde askotatik azaldu ziran. Egiazko Eliza espirituak eragindakoa da, oraingo garaian señalear lartzen dituna, inori eta ezereri lotu abe arkitzen dana, zortzi zorian-tasunak bete nahian buru belarri dabilena, talde txikietan galgal sortzen dan profetismo oiarztuna, ebangelio bizi biderako artzen duana tabar.

Batez ere konpromisoa

Bilbon bildu ziran gazteak berehala erakutsi zuten nola jokatu behar zan gaurko egunean kristau izena erabilli nahi dala. Konpromisoa gordin gordinen aleia. Eliz gizonak eta kristau erresponsabilidetan sartuta dabilzan gizonak, eskatzen zieten edo eskubirik edo ezkerretik ibiltzeko, baño inola ere ez erdi-ipurdika. Gaurko teologiak kristau bidea garbi eta ausarti erakusten badu, zergatik ez ibilli bide hortatik nahiz ta persekuzioa igaro behar? Batez ere, Alfonso Comin-en eskutitza irakurri zanean garbi azaldu zan, herriko gizonak Elizaren teologiari kuestio batzuk baño geiago eskatzen dizkiela. Joan Bataiatzailearen gisako gizonak nahi dituzte. Cirarda otzaia batzarrean azaldu da zan zerbaite eskatuko zioten. Ba zuten asmoa. Baña ez zan agertu. Zamoratik eskutitz bat bialdu zuan. Hala ta guztiz ere, gure gazteak ez daude goikoak zer eginen zai. Badakite Elizari egin lezaioketen serbizioa izen gabekoa bada ere, noiz edo noiz frutu haundikoa izango dala. Badakite batez ere, Eliza ta gizarte sustraitetik berritze bide berriak ba dirala. Eta amets horrek iriki ditu bular asko.

FELIX URDAPILLETA

nahiz politikako edo gizarteko estrukturak, nahiz Elizari dagozkion artu-emanak zorrotz eta banan banan kritikatu dira. Zeregin hortan lau konferenzi izan ziran eta lau hizlari oien izenak hauek dira: Giulio Girardi, Jose Maria Llanos, Alfonso Alvarez Bolado eta Antonio Marzal. Oraingo estrukturak dituzten itzalak garbi azaldu zituzten, baita ia gel-

eta estudianteeekin egiten ari da. Joaquín Pereak Elizako billerak nolako bidetan ibilli behar diran esan zuan. Jose G. Caffarenak kristau ez diran gizonakin zer egin behar degun eta azkenik Ricardo Alberdik konpromisoaren buruz. Beste aldeetik hemezortzi taldeak bere billeretan, saiatu dira «comunidad txiki oien» berri jakiten eta nola hasi azi

LABUR

• Hil honen 14-an hasi ziran Sinodoko batzarrek. Lehenengo egunean Paulo VI-gn izan zan eta azte berdiñean aritzea esan zien eta ez "tiffosi" bezelako iskalbilla ta kemenakin. Goiz hartan bertan azaldu ziran zotziak bi bidetara jotzen zutela: gotzai burutzaren aldekoak eta gotzai-batzarren aldekoak.

• Urrungo egunean, 15-an alegia, bi joera oiek bateratu nahian hasi ziran "corresponsabilidad" izenean. Baña alkarren arteko zeregin hortan ere balantza ezker eskubira zebillen. Suenens-en hitza egarri zan baña hitzein ondoren aste baño atzeago gelditu ote zan diote. Aita Santua izan zan egun hontan.

• 16-gn egunean erabaki hau artu zuten. Gai honek askatzen zituan kuestioak teologoen eskuetan jartzeko, Sinodoak Elizaren zereginia zuzendu zezan. Hori ariñago egitearren, zazpi gotzai talde egin zituzten.

• 17-gn egunean Elizaren krisiaren buruz litzegin zuten. Hori zuzentzearen Danielouk agintaritzatrinkoa eskatzen zuan. Philiphek kristauen arteko batasuna ta maite-tasuna. Garronek diskusiotan ez geiegi lortzeko. Wright-ek Eliza ez zegola naziotan egiña gotzai bakoitzaren barrutian tabar. Egundon hontan astronautak izan ziran.

• 18-gn egunean gotzai guztiak zertan konforme dauden eta zertan ez esan zuten: Konforme, Elizaren aginpidea Aita Santuak eta Gotzaiak bat batean egin behar dutela esatean eta oraindik sakonago ikasi behar dala bata eta beste artu lezazken eskubideak. Gotzaien batasuna ezin liteke Aita Santuaren aurka izan eta gotzaien batasunetik datorren aginpidea Elizaren alde geiago erabilli behar dala. Egundon hontan Atenagoras-en telegrama bat artu zuten.

• 19-gn egunean Erromako Aulkiak eta naziotako gotzai konferenziak izan behar dituzten artu emanak estudiatu ziran. Nazio bakoitzeko gotzai-batzarrak ezin litezkelak Eliza guztiaren asmoetatik apartatu, eliz partikularrak egin ez zezaten. Sinodoa Konzilioaren ondore bat dan ezker, eten gabe Elizari dago-kion berritza egiten aritu behar dula.

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK,
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritze bide
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak.

GUKELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esneklak:

- Esne Pasturizata
- Esne soilla (esterilizata)
- Esne autsa
- Esne-galifa
- Gurifa
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on ba-
[tek]
eskeintzen dizu ostate,
an dauden gauza zoragarriak
bixitatzea prestatu.
Apain, dotorez, berdiñik ezta;
inola ezin puskatu,
MUEBLE bearez baldin ba-
[zera]
INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkifia: 97580

LASARTE

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

Zein da baserritar ona?

Banaka banaka, an eta emen askotxo dira baserritarrak, beren ustez, goieneko mallara jakinduriz iritxia daudenak. Aitortu bearrean gaude baserritar artean badabilela jakintsu aize apur bat. Baserrian jaio ta gurasoen ondoan, gazte gaztetatik, beste lanik gabe uri danari iruditzen zaio ikasi dituala sortu litzekeen gorabera danak.

Baña orrela izan arren, naiz-eta bizi guztia ganadu artean eraman, ez uste izan orrekin bakarrik baserritar ona izatea iritxia dagonik. Iritxiko zan bear-bada, lan batzuek azkar ta egoki egitera, baña baserriko lana ez da, inolaz ere beso-lana bakarrik; baizik asko ta asko buru-lana. Beso-lanean bakarrik uri danak, nekea pranko artuko du, izerdia ugari atera ere bai. Baña ziur egon, urtearen azkenean irabazi gutxi geldituko zaiola. Gure Jainkoak zerbaiteagatik eman zion gizonari, bere inguruko abereari baño buru argiagoa. Burua alde batera utzi ta bere kisa, on eta beso bakarrik lanean ari dana, esan dezakegu abere koxkor baten antzera jokatzeko duala.

Egunetik egunera gure baserriak ganadutegi bihurtzen ari zaizkigu. Ala bear du izan ere, ta era ontara jokatzeko asi geran ezkeror, baserritar ona zeran edo ez ezagutzeko galdera auzteak erantzuten jakin bear dezu.

1. Zure lurretan bai al-dakizu ganadu jatekoa bear ainbat eroso atez litzekienak, alper lanean jardun gabe?

2. Ziur al-zaude ateratzen dezula lur oiek eman lezaken janari guzia?

3. Ikasi al-dezu aukeratzen zure ikulluari dagozkion bei klaserik onenak?

4. Baserriko lana erosotu al-dezu, litekean guzia, bear dan tresna ta abar ipiñita?

5. Ikasi al-dezu ongi, zenbat bei ta txekor egon litezkean zure etxean, ganadu jatekoa neurtuta, ez bat geiago ta ez bat gutxiago?

6. Etzeko jatekoaz gañera, ikasi al-dezu ze pentsu klase ta zenbat erabili, protxurik geiena ateratzeko?

7. Ikasita al-zaude zure ganaduen osasuna akatsik gabe gordetzen?

8. Bai al-dakizu sal-erosketak, zuzen eta galararik gabe egiten?

Galdera auzen erantzuna zuzen eraman badezu, orduan izango zera baserritar ona ta zure etxea goratuko dezuna.

JOXE MIGEL

Baserriko lana ez da, inolaz ere beso-lana bakarrik; baizik asko ta asko buru-lana.

Baserriaren aberastasunak

Baserriak aberastasun asko ditu eta abelazkuntza, Euskalerrri osoa baserrien elburu bat da, borda orokarren xede bat, beste xede askoren artean, bordalde gelenak pamilaren neurrikoak izan arren. Orregaitik, bordalde bakoitzak abere gutxi azten du. Baserri askok bei bat edo bi azten dute, bei bat edo bi eta zerria, ardiak, astoa eta egaztiak, pamilaren euskari beze-la. Ekintza onetan, gure baserriak eta zaarrak darabilte orraitio, borda mugatuak diralako, ifioiz baserria pamilaren neurrikoak izango zan, orduko baldintzak gogoan artu zituztelako, baiña gaurko era berriak erabiltzeko ez dira egokienak.

Sarri askotan, ikulluak etxebizitzaren zati bat dira, besterik ez, esan leike, askotan, gizasemeak eta abereak naste bizi dirala Noe-ren Kutxan bezela. Abeltzari oiek, oso kaxkarrak dira eta orregaitik babes gutxi arkitzen dute abereak. Abere asko, bertan gaixotzen dira, indartu bearrean ukullu oietan. Garbitasun gutxi agiri da eta gañera bear dan lana egiteko areto egokirik ifiundik ere ez da arkitzen, esate baterako, esnea eratzeko bear dan aretoa, janariak gordetzeko ere leku berezirik ez dezu arkituko, etab.

Askotan, baserritarra diru gabe bizi dalako abeltzari berri bat jasotzeko ez dauko gogo andirik eta ifioren dirua artzea ez du asmatzen. Lur eza, bear dan lurra ez eukitearren baserritarra lotuta dago, orixe da bordaren muga nagusia.

Beste ezaugarri bat, gure bordaldeetan nabari dana: edotarik abereak aztea eta gañera edotarik endak, ez mota bateko abereak, mota askotako abereak eta gañera enda guztikoak, esate baterako, abelgorrien artean ikusiko dezu Frisiatarrak, Charolesak, Suitzak eta Pirenaikak.

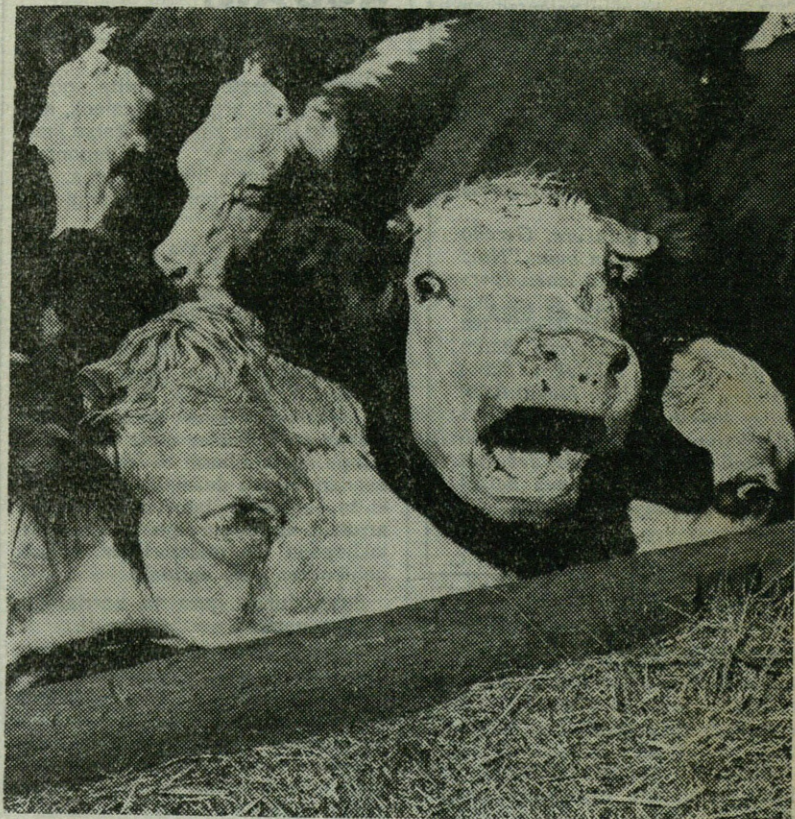
Abere geienak korta barnean igaroten dute bizitza guztia, ardiak bakarrik azten dira, kortan neguan, eta aize zabalean beste aroetan. Azteko era au belardi motzakoa itik da. Aize zabalean geroago eta abere gutxiago azten da Euskalerrrian, ardiak bakarrik bizi dira aize zabalean eta abelgorriak ere aize zabalean bizi litekez, emen ez ordea.

Abelazkuntza, berrogei urte onetan beruntz dijoa Euskalerrri osoan. Ifioiz, aberatsak, abere asko zituztenak ziran, orain, ordea, emen ez, emen aberatsa izateko abererik ez da bear. Orra or, Euskalerrriko aldakuntzaren neurri egoki bat.

Euskalerrriko aldakuntz ori neurtezko, ona emen zenbaki batzuk:

ABELAZKUNTZA EGOALDEKO EUSKALERRIAN (ALEAK)

		Araba	Bizkaia	Gipuzkoa	Nabarra	Guzira	Aldakuntza %
ABELGORRIAK	1929	29.052	90.269	89.409	61.948	270.648	— 7,3
	1967	25.850	86.583	76.553	61.804	250.790	
ZALDIK	1929	10.505	3.613	3.248	29.278	46.644	—46,6
	1967	3.999	2.780	3.093	15.013	24.885	
MANDOAK	1929	3.875	553	291	23.859	28.578	—63,3
	1967	823	215	445	8.016	10.499	
ASTOAK	1929	2.742	9.947	9.498	10.098	37.285	—40,7
	1967	1.421	9.913	6.061	4.745	22.140	
ARDIAK	1929	92.349	68.054	108.337	747.793	1.016.533	—15,8
	1967	115.321	42.548	65.341	632.731	856.031	
AUNTZAK	1929	29.841	5.234	834	71.842	107.751	—71,6
	1967	4.664	3.250	461	22.178	30.553	
ZERRIAK	1929	19.101	26.167	35.241	73.103	153.612	—
	1967	30.718	16.243	13.881	92.407	153.249	

Sarri askotan, ikulluak etxebizitzaren zati bat dira.

taldeak kenduaz eta esan dezake piñuaren erruz. Ardiak eta artxoak bakarrik ez, txoriak ere gutxitzen dijoaz gure artean. Ona emen beste aldakuntz izugarri bat.

F) AUNTZAK. — Abere onek, mandoak bezela, lotsa gutxi irabazi zuan Euskalerrrian, batez ere Gipuzkoan zear. Geroago eta leku gutxiago eskeintzen zaio Euskalerrrian abere oneri.

G) ZERRIAK. — Azkenengo urte onetan, zerririk iraun dute, batez ere, Araban eta Nabarran, orrela zerraren zenbakiak gutxitu ez dira. Orain, 1929ko urtean beste zerririk bizi dira.

S. LARREA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón, Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.887

ORMAZABAL. - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizklafak
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizklafak
Landolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa, n - Zumalakarregi, 7'gn.

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen.

Fernán Calbetón, 4
DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

EUSKAL ERRIETATIK

ZENBAT BURU AINBAT ABURU

DANAK BAT

Ondo baino obeto iruditu zait azkenengo "ZERUKO ARGIA"ko zembakian atera dan "Gizonak eta Herriak" orrialdean.

Neroni ere Iparralde'ko eskualdeak naiz. Onengaitik, joandak azken udara ontan bi aldiz Donibane Lohitzun eta Baionatik pasa nintzeanean, liburutegi batzuetara joan nintzan Eskualdeko liburuak erosinaiean, bainan toki askotan esaten zirenen erderaz: Ez daukagu Eskualdeko liburuak.

Ezin neza esan damututa nentorrela, ez; gure Iparralde'ko lurak eta hango eskualdeak ikusteak, beti pozitzen nau, bainan nere biotz eta buruan zalantza au nekarkin Dirua garrantzizkoa izanik, zerbait egiten danean, ez al zaio entzun bear biotzari?

Zenbat liburu saltzen diran ez dakit, bainan asko eskatzea ote da, liburutegi askotan gure izkuntza zoragarria ikusi naia?

Diskoaz gain ere, Gereño jaunak esan zuan bein: "Noiz izango ote ditugu emen Iparraldeko abeslariak?"

Hango bertolariak etortzen danean jendea erruz izaten da atsegin ditulako, baino nola otegin-izan esagutuzten ez baditu?

Gipuzkoar maiteak, bakoitzak apur bat ipini dezagun alkartasuna ez izenez baizik izatez esagututzeagaitik.

T. H.

legazpi

GAURKO GAZTEDIA

Badirudi, gaurko gaztediari nor bere errian ase eziñ alako kezak sortu zaizkiola, ta, oien bultzadaz atzerria dijoa amilka, atsedeen billa. Igande arratsaldea eldu zai dago, erbestera bideari erasotzeko.

Askok, ordurik-ordu dituzten berbilli aundiei itxoiteko astirik ez dute, taxiak artu, ta, or dijoazkigu auzo errietara. Ain zuzen, gogo asegarri igariago arkitzen dituzte auzoan.

Tamalgarría, igande arratsaldean Legazpi'n ikusten degun iteera zaratasua.

Galde zaiegun, zer itxaropen daramatan erbestera. Berak bai ote dakite zergaitik diran ain asegaiz? Batzuek, dantzarako gela itxi oiek dituzte ames. Gaur egun, erri askotan bai da aukera dantza leku oietatik, erriko enperanzan danen aurrean baño, erdi illunpeko gela oietan obekiago dantzatzen dira, noski... (Nun ote ditugu antziñan auzo une guztietan ikusten genituen euskal erromeri, garbi ta alaiak...?)

Besteak, zine aitzakiz joaten omen dira. Pelikula politagoak botatzen dituzte diotenez. Askotok, besteak baño gutxiago ez izate arren, beste bereiztasun gabe, edategietan txurru-tean arratsaldea igarotzen dutenak. Gaztediak iges egin ezker, jakina, errian giro txarra. Erria aspergarri arkitzen dute. ¿Nun ase, gaur nabitzen dan atsegiñ egarri garratz au?

Aztetu ditagun orain, gazte auker adierazten dizkiguten ainbat kezka.

Dantzarako aukerarik ez dezutela errian. ¿Zener du errua? Igandero erri erasbatzak dantzarako jo aldiak egiten zituanean... Nolako on-iritzia ematen zenioten soñu joleai?

Gaztetxo batzuek ez besteok, baziñoazten ajolik gabe orik zear, soñu joleak lotsagarri utzia. Erri eresbatza ezin zitekean aurtxoak jostatzeko musika jotzen ari. Orre gazteen erruz dantatzeko aukera galdu.

Zineari buruz, emen botatzen dituzten pelikulak ikustera datortzen atzeritarrak ikusi izan dira bat ba-

ño ugariago. Alde ontatik ez deritzagu auzora zer joan dagoenik.

Kaleak zear, edategietan berdoz-teko aukera ezin oiea degula, nork ukatu?

Gazteok, saia zaitezte Legazpi, egoera lotsagarri ontatik ateratzen. Zuek, (danok bat egiñaz) ipiñi bear dezute jolas giroa. Izan zaitezte erriko, ta, ikusiko dezute, erria aspergarri orde, atseginarri biurtu dezutela.

Arazo onen erabakiak artzeko, erri-agintariak ere, beren aldetik zer ikusi aundia dutela, ziur gaude. Gaur egun, munduaren aurrerapenari jarraituaz (gaztediak dituan ames oiek asetzeko, bearrezko diran jolas gaiak antolatzeari, arretaz begiratu. Ain zuzen, gela itxiak bear badira, errian izan ditezela.

Konturatu, igandero errikan kanpora dijoan jendetaz, ekonomi aldetik dakarren galera, ta, moral arauz duan zer ikusia.

AN-ZAN

azkoiti

Herrikide gazteeri eskutita agiria

Kaixo gazte argi ta egi-zaleok, Kaixo gazte langile zintzuok, Kaixo ikasle bihotz zabalok, zuen denontzat gaur ene agurrik bihotzkorrena, ene besar dakarik beroena, ongi-nahi oherena.

Zuek eta nik, gazte galararik, arazo bizi bat darabilkigu geren baitan. Hamasei urte, hamezazpi, ogei... erabakiak artzeko garaia.

Gurasoengandik urrundu ta lokarriak apurtzen asten geran une larri huntan, guraso, apaiz, irakasle, liburu, aldizkari... denak dute garrantzi. Bainan guk tamalez maiz baztertzen ditugu, naiz liburu ta zaharragoan esanar. Jokatu dezagula beti zintzoki ta euskaldun jator bezala, zeren arrotzak dirudi gure pentsakerak, ez-jakintasun ta maltzurkeriz beteak gehienetan gure egiteak.

Euskaldunak gera ta herriarekin zordun gaude.

Ezjakintasuna ta kontzientzi eza dira gure anastik bortitzenak. Kontzientziarik gabe ezin izan euskaldun beraz nun ta nola iritxiki dezakegu kontzientzia orritzea? Hemen datza kakoa. Geren neurrian alegintzen ahal gera herriar, herriaren serbitzuan egoten?

Gazteok ausartak ta egizaleak gera, edo hobeki esanda, nahi dugu izatea.

Egia bilatu...? Nun dago egia?

Egia garrantza da behartu egiten bait gaitu. Horregaitik kalean gorabehera jarrai nahiago ahal dugu, ardan degitara maiz inguratuz, ezertaz ez pentsa, lasaiki biziaz iraun, edo egia bilatu, ezagutu, ta berari gogoz jarraitu nortasun sendoarekin? Bainan gu aulak gera, eror korrak, indargabeak...

Egiak lotsa, irain, maltzurkerizko begirakada, zigor, espetxe... ditu sari. Maitasuna ta zuzentasuna, neronekin ahaztea du lege.

Gehiegi eskatzen du. Zntzo jokatzeta.

Jakin-mina ere badugu bainan nun ase? Agian liburuak izan behar dute gure lagunik hoberenak.

Euskera ta euskal-kultura alorra ain gutxi ezagutzen dugularik saia gaitezen berau sakontzen. Uste du-danez berealaxe herri ere hasiko dire euskal alfabetatze saioak. Ahalegindu gaitezen guztiok joaten. Irakasleen gogo on ta gure jakin-mailak hori eskatzen bait digute.

Makinabat kezka, buruauste, neke... igaro beharrean zerate lana, ikasketa edo herri kultura dela bide. Ez ahal zerate beintzat begi-belarriak itxi ta lo-zorro paketsuan, atsedeen zoragarrian erabat murgilduak geldituko ikusiaz lasaitasun mingarrian igarotzen zuen bizitzaren egukienak.

Gure ondamendia zorioneko pakea!

Lanean arazo asko, diru ezak zalaparta gehiago, ikasleen artean gorabehera gehiegi... etorkizun beltza... baserriarrek aurrerapen bidean sartu nahien... badaukagu zertaz pentsatu, nun lan egin.

Beraz EKIN ETA JARRAI.

ORMOLAMENDI

eskoriatza

Urrillak 12, ZERUKO ARGIA errebista dut eskuetan.

Beste askoren artean or dator gure erriar idazlearen lana beti bezela akulu mutur zorrotzarekin ni zirikatu nairik.

Baleiteke zuk arrezoi izatea, aspaldi kale eginda nagola esaten de-zunean. Otzaldi batek jota nago berotu eziñez.

Orain zure eztenkadak eraginda nator.

Iduritzen alzaizu nere lana iraunkorra izango dala emen orrialde onen txokoan. Begira zergatik.

Gaur euskera batuaz ainbat itz egiten dan garaiean, baten lanetik bestera ainbat alde, au ezin leike ontzat artu.

Ni egia esan lotsatu egiten naiz gaurko idazle askoren artean azaltzea. Oso gogozko lana det euskeraz irakurtzea baña aldi batean; eskuratu ditut poz asko ematen etzuten lanak.

Ni baino jakintsuak badira eta berak jakingo dute zertan dabilzan...

Bada beste aize zital bat ere gure berotasun apurak kentzen dituna, batez ere udara aldean ARGIA onen orrialdeak errietako jaiari eskeintzen zaizkio eta gure indar gabeko lanak bidean ito ta kito; noizpait izango aldu bakoitzak bere lekua?

Eta orain bi itz bizi geran txoko oni begira.

Urte abetan abiada gogorrean goaz, esan leike erri baten gorputza laister, jantziko dala gaurko soñekoarekin: etxe, lantoki eskola jolas-toki eta zer ez. Baña beti bezela negar xipi bat egingabe ezingo naiz ixildu. Loreak dauden tokian bada-kite arantzak ere egoten eta emen ere olako zerbait gertatzen da bildur naiz gaurko erria jantzitako gorputz ori animarik gabeko gorputz bat izango ote dan. Erri baten soñi gi-zadia da baina anima, gure nortasuna; eta gu Euskalerrian izenean bizi geranok zer nortasunen jabe gera? Badakigu Gipuzkoaren azken muturrean bizi gerala baña derrigorra alda gizontasunean ere azkeneko gelditzea? Begira dezagun beste erri batzuek zer bide artu duten, batez ere izkuntzaren aldetik eta guk beti geroko.

Gere erriko euskal zale antzeko bati entzun nion bein baten; au euskeraren gaitze au Alaba aldetik bera aizeak dakarren gaixo bat dala. Ez dakit gaixo ori Alabatik etorri zan ala bertan sortu zan, baña guk sendatu begira badago, eztago tokitxarrean.

Begiratu bestela zer berotasun dagon naiz guraso alkaterearen aldetik eta naiz gaztediaren aldetik; aldi batean umetxuen meza erdia badare euskeraz zan; orain zer?

Gaxo orren sendagaia gure eskue-tan dago eta il kanpaiak jo baño len ekin deiogun lanari. Lorerik iritetzen etzaion larrosa sasi biurtzen da; izkuntza galdutako erria txarrago oraindik.

Sortu dezagun giro berri ori geuren buruaren jabe izan nai badegu.

IPARRAGIRRE

pasai donibane

BERRI LABURRAK

Bajurako arrantzaleak, iru egun igaro dituzte etxekoan artean. Orain iru illabete, ega-luxeko arratzetan asi ziran eta egun gutxi barru amaituko (bukatuko) dute.

Batzuek ondo ibilli dirala, jakin degu; bañan, ba-dira ez ain ongi ibilli diranak ere. Bizimodu latza arrantzaleena.

Aspaldi ontan, Gaxo-etxean izan ondoren, Gametxo'tar Zerapio etxeratu zaigu.

Anita Arburu, Luisa Sistiaga, Bixenta (Gabino Puy'n alarguna), gaxo arkitzen dira. Leenbaitlen pixkotzea, bene-benetan, nai genuke.

Afrika'ko Ipar aldetik (Ceuta'tik) gudaritzako illabeteak bete-ta, Lujanbio'tar Mikel Angel etxeratu zaigu. Ongi etorri!

ERLAK abeslari-bikotea, jo-ta-ke ari da lanean. Joan dan astean, Pasai Antxo'ko Alkartasuna biltokian abestu zuten. Baita ere, Galdakano'n eta Ernani'n.

XENPELAR-URTEA

Laister, Abendua'ren 8'an beteko dira eun urte gure «Xenpelar» aundiya il zala.

Ortarako izendatu zan batzordea, Xenpelar'en oroiz eta omenez jaiak prestatzen lanean ari dala ba-dakigu eta euren erabakien berri gusto guztiz emango diegu gure irakurleei.

Bainan bitartean eta jai oietarako giro bat gerta dezagun «Xenpelar» en berri ematen jarraitu nai genuke. Eta ortarako, jakina, «Jautarkol» en liburura jo bear.

Gure Euskal-Erri au, mutil-zarrak sortzen zalea izan da beti; orain ere bai, noski.

Bein gizon bateri entzun niona d-torkit burura; alegia, gure errian mutil-zar gelditu diran guztiak ezkondu izan balira, euskaldunak orain alako bi izango ginaia.

Gure «Xenpelar» en garaian ere auskalo zenbat ziran eta euren bizi-modua ikusirik erruki zitun dudarik gabe. Ona zer dion bere bertsoetan:

«Egon zaitetze aditzen zaartuta nola gabiltzen, gazte denboran ezkondu gabe errex da gelditzen: ajiak zaizkit berritzen eta indarrak urritzen, orain jarri naiz soldata gabe anaya serbitzen».

Bein gurasoak ill ezker, eta batez ere ama, mutil zarraren egoera tristea izan oi da geyenetan, ori badakigu. Ara zer dion «Xenpelar» ek bertso ontan:

«Anayak nauka mendian, koñatak aldamenian, gazte denboraz akordatzen naiz sasoya juanian; ez det gularik janian, gau ta egun beti lanian, ondo egin, ta esker gaiztua gero azkenian.

Zartzarua iritxitakoan alperrik dira damuak. Argalkeria ta ajeak naitik sortzen dira, «Xenpelar» ek emen agertzen duen bezela:

«Ezurak zaizkit gogortu belarriya oso gortu: modu onetan mutil zarraren inbiriya nork ditu? Andrerik ez nuen artu, orain anparo biartu, praile naitare ezin niteke komentuan sartu.

Eta jakina, gaztearoko urte zoro alaiak dotoz oroimenera; ez alperrik, urte aiek joan ziran ez geio biurtze-ko:

«Lenago erromerian dama gaztien erdian, jira ta buelta ibiltzen nintzan fanfarroikerian; orain tristura begiyan, nago estado urriyan, pipa bat artu ortzian eta suaren guardiyan.

Bein adin batera iritxi ezker eta diru-otsik ez badezu beintzat neskatxak alde egingo dizute, eta diruz erositako maitasuna ez da maitasuna.

«Orain galdu naiz ederki merezi baño obeki, neskatxak ere ez dirate nai

terik iriki:

ba-dute milla aitzaki,

gaziaguak izaki;

istimaziyo txarra nola dan

mutil zarrak daki.

Mutil zarrak, geienetan, ez du di-

ru-aurreratzeko zaletasunik izaten.

Aurrezki kutxen aurkakoak dira nun-

bait. Izan ere, pentsatuko dute, no-

ri utzi nere ondasunak, illobei? Eta

azkenean bere kapital guziya auxe

izan oi da:

«Nik daukadan ganantziya

ba-dago zeñi utziya;

bi alkandora, galtza pare bat,

anayak antsiya,

au da esperientziya,

munduko diferentziya,

mutil zarrari tokatzen zayo

olako jantziya».

Eta azkenik, damuturik, gure «Xen-

pelar» ek ederki dion bezela, gure

mutil zarrak bere illobatxoei konse-

juak emanaz bere egunak bukatuko

ditu:

«Orre illoba gaztiak,

mutil zarraren trastiak,

irabazirik ez du izango

oyekin sastiak:

zimurtu zaizkit etziak,

begoyak dauzkat tristiak...

Eskarmentua izan zazute

nerekin bestiak».

Onelakoa genun gure erriar ber-

tsolaria, zorrotza, pilosopoa eta ori

ezpakiya zalarik; irakurtzen ere bai

ote zekien? Bainan arek berezkoa

izaki jakinduria eta bertsotarako

doala.

Sortu dezagun eta berotu giro ja-

tor bat euskaltzaleok gure «Xenpe-

lar» ohorez egingo diran jaiak aundi-

kiro ospatzeko. Bera goralduaz, ber-

tsolaritza ta euskera goralduko de-

gu eta gure izkuntza maitea goral-

tzeko premi ederrean arkitzen dala

esan bearrik ez dago.

ANARBE

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA

ORIAKO ALEGI

Estanko

ANDOAIN

Mini Kost

BEASAIN

Gallardo

Albizu

AZPEITIA

Rezabal-Kiosko

ANZUOLA

Alzelay

ARRUA

J. R. Balenziaga

ARETXABALETA

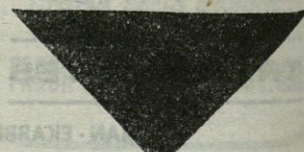
F. Kintanilla

ZESTUA

J. L. Arrizabalaga

AZKOITIA

A. Domenech

ECHABE

ETXABE 'REN

Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78

84 11 21

ZARAUTZ

IÑALURRETA'K

galdakao

ORIXE TA LOPEZ-MENDIZABAL

Egun ontan irakurri dogunez Orixe euskal elerti-zale azkarra, idazle ta olerkari gorengua izan zana! beren sorterrian, Oresa'n egin dautsoen omenaldia. Beren erritarrak egin dautsoen omenaldi ori bearrekua bazan be, ta txalogarria, baña, ez zan gure ustez naikua izan, euskaldun ez diran euzkotar gutiok. Euskalerrri guztiaren omenaldia sor dautsegulako baño, berak urte askotan ezkiñi dauskuzan euskal-lan bikañak gaitik. Eta, jakina, geienetan lez beren bizitzan egin biar leuskiguna egin ezegion lako. Zergaitik gagoz betiz gure gizon ospetsuak il arte adi, eurak omendu ta goral-duteko? Zergaitik eztoguz Orixe ta beste beralako batzuk goralduten bizi diran artian?

«Orixe», Ormaetxe'tar Nikola'ren omenaldi goralgarri ori izanda urren idatziko doguzan lerruak idatziteko emon dausku ziyoa: Or daukagu, aldi ontan, Lopez-Mendizabal'dar Isaka tolosar jatorra, larogei ta amar urtedun dala, inork egin badu ezer euskera ta Euskalerrri alde, lan ederrik asko egindakua, beraz omenaldi bat baño zerbait geiago sor dautseguna, zergaitik eztautsegu emoten geure esker ona euskotar goralgarri ori bizi-dan arte? Gu baño euzkeltzale jakintsuaguak dauke itza.

ERIJOTZAK

Urrilla'n 8'gn. eruan leuskuen ludi ontatik, ainbat urtian gaxo zatar betek etxeratuta euki daben Loroño'tar Markelin (Marcelino) erriko lantegintzako gizon zintzua, irurogei ta bost urtedun dala. Markelin au, aldi baten txirindari izandakua zan bere anai Erremegikin batera.

—Bai-ta illa onen 10'gn il zan aspaldiz gaxo zital batek nekerik andienakin euki eben Medina'tar Iñaki berrogei ta lau urteko gizon euskeltzalia ta, beraz Zeruko Argia'ren irakurlia, emazte ta lau seme-alaba gaztetxu gure artian itxia. Aldi samin ortan lagun gaitube adixkide bi orren sendikideak.

BETIRAKO LEKAIME:

Ilia onen 12'gn. izan zan jai mai-tekor bat Irun'en Nekadi Lekaimiak dauken etxian, bertan egin ebalako betiraun zin-eskintza (votos de perpetuidad), etxeko-arteke legez dogun Bengoetxea'tar Nekane (Loli) lekaime argi zintzuak eta beste beren lagun urko daituzan iru lekai-me euskaldunek, Bastarretxea'tar Miren, Nabarniz'koa; Mallia'tar Begona, Munitibar'koa eta Iturralde'tar Pilare, Oronoz-Nabarra'koa kin batera.

Betiko egin dozuben zin-eskintza ori, Loli ta zeure lagun maiteok, urte askotarako izango al'da.

BASA-JAUN

arratia

Norbaitek esana da —zentzun agiduna zan— ludi (mundo) onetan zer jan bizkorrago urrituko zala zeresana baño. Emen nator ba, ni bere, zeresan edo barriketa bidez argitasun billa.

Dagonilla'ren 28'gn. gaba zan, urrutikuskiñari begira ia entzuten nengoan. Izketan diñardu zana, ingalandarra, bere izkuntzan. Onetan, izketan zanaren barriketaldia entzultzen ulerker egiteko, era ontako itzakaz asi zan ondoan eukan bat.

—Guztiok ulertu al dagizuen kristau-izkuntzan azalduko dautzuet?—

Eta gatzelaraz asi zan.

«Kristi:ño» itza, jaramon gitxi egin ba-dautsat be, sarri entzun dot, baña oraingo ontan, eta ainbeste entzuleen aurrean gizon ikasiak esateak arrituta nauka; ba, oso-osoa bizi izan naz arameotarra zala Kristo'k erabili eban izkuntza. Eta, atsegin izango litzakigu jakitea, Jauna'ren Semea Gatzela'n izan bazan Santitago'gaz emengo izkuntza ikasten, edo, emengo irakasleak izan bazitun, an, Jerusalem aldean, eleiz eta notintzen aurrean agertu baño len.

—Arratiarrak! Errukitu zaiteze, gu, kaletarrokaz. Gure baso ta oyanelako gatzainondoak ondatu ziran, betirako. Udagoyenean gogoz eta alperrik galtzen ez itxi indaba ta artaburuar; segar eder eta mirrixak, danak, ondo gorde kamaran, bedar ganean, eta, txarri andi lodia il. Egunero erosi bear doguzan gauzak egazkada leunean gora doakiguz, eguneko alogera, osteria, izotz naiz eguzki, jorral (abril) arte leigogortuta izango dogula diñue.

—Eiztariak.

Gure Julen, Z. ARGIA-ren arpideduna, Kastilla'n izan da egun ta erdian. Sei eper-txorta seikotxak ekarri dauskuz odolaren azterrenik inondik eztabela. Bosteun oskoli (acrtucho) bete-beteak —eroan ebanak— oso-osorik etxeratu dauz. Zelan izan litzake?

...Eiztarien kontuak.
A. LANDAJUELA

errenderi

GURE ERESBATZA

Gure Musika-bandak goralmen eta txalo ugari jaso ditu Zaragoza'ko konkursu ortan. Bigarren saria irabazi zuen; lenengoa, Iruña'ko Bandak.

Ondo jo zutelako eta entzuleak txunditurik utzi zituztelako konten etorriak dira musika-joleak.

Zorionak bada guztiei eta batez ere, Inazio Ubiria zuzendariari!

XENPELAR-URTEA

Euskal-Erriak ezagutu dun bertso-laririk onenetaokoa, Xenpelar, il zala eun urte betetzera dijoaz. Ain zuzen, abenduaren 8'an betekoko dira.

Aurreko astean eta batez ere illaren 7'an eta 8'an bear bezela ospatu nai litzake. Ortarako izendatu zan batzordea, komisioa, lanean ari dala ba-dakigu, bainan, errenderiar guztiei auxe eskatuko genieke: al dezuten moduan lagundu batzorde orri, lan astuna da, eragozpenak ez gutxi, eta danen bearra nabaitzen dute. Errenderiar bezela joka dezagun eta egun oietan gure asmo bakarra izan bedi: «Xenpelar» goraldu; bera goralduaz gure Errenderi goralitzen degu-ta Programa'ren berri ematen laister asiko gera, bainan alde aurretik sortu bedi gure artean, errenderiar guztien artean lei bizi bat: «Xenpelar» goraldu! Errenderiarrak: zerana zerala, zar edo gazte edo gaztetxo, abenduko lenengo aste ori oso-osorik «Xenpelar»'eri eskeñi bear diogu!

JAYOTZAK

—Juan Jose Rubio'ren emazte, Lourdes Gonzalez'ek nexka bat izan du eta Miren Lourdes Izenez kristautu dute. ¡Zorionak!

—Joxe Mari Nabarte'ren emazte, Agustina Portugal'ek ere beste nexka bat eta batayokoan, Araniza izen ederra ipiñi diote. ¡Zorionak!

ERIYOTZA

—Jenobeba Etxeberria amonaxo ezaguna Jaunak bereganatu du (G. B.) Ar bezate familikoak gure samin-agurrik beroena.

AÑARBE

orexa

NESKA BI-RI

portatu zaigulako/dagon gaztedia. LIZASO

Lizasoren bertsoak egia dio. ORIXE-ren omenaldian portatu zaigu erriko gaztedia.

Egi onen garrantzia nolabait ikusten ez duanak, naiko lan dauka bere buruakin.

Izan ere, omenaldi ontako pozik aundina gaztedi zintzoak dakarkin itxaropena degu.

Olakotan bereizten dira zenbait egi. Ta, batez ere, euskalzale zintzoaren zoriona.

Orregatik aaztu eziñak ditut jai ontako gaztek. Batez ere, bi neska. Bata, ezi xamarra; argia, azkarra, zorrotza. Bestea, ia umea, esaten ziran guziak entzun ta ulertu naiean.

Biak euskaldunak. Bata, euskal gizatasunaren berri zerbait zekiana. Bestea, euskal zintzotasunaren berri jakin nai zuana.

Uzten ba-didazute, itz bi esango diet:

Ezi xamarra dagonarentzat, or dioa: gaur eguneko euskal kulturaren bakardadea goza dezazu. Zintzo jokatu.

Ia umea zeran orri, beste zerbait: ondo zabiltz eta bere neurrian ausartu ORIXE-ren itzak:

Zatozkida Goi Arnas

Eizu nerekin lan

Erri baten arnasa

Mamitu dezadan.

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera

Markina

Iriondo

Eguren

Gisasola

Barela

Alday

Aranburu

Estanko, 11

Isasi

Simon

Amana

Uraui

Urizar

Siglo XX

EUSKAL ERRIETATIK

Geroak esan beza

«Erri bat izan zan».

Edo-ta ats emaiogun

Ontan iraun dezan.

OTALORA

mendexa

Iturreta auzotegikoak kamio ederra egin dabe. Amar etxe batu dira ortarako.

Orain, euren etxe-atetara, naiz berebil (automobil) eta naiz motorrak eltzen dira.

Iñoren laguntza barik egindako lanak dira; euren izerdiz eta euren diruagaz.

Baurdo auzotegikoak be, Agarre goikoak eta beekoak egin dabe. Uriarren goikoak eta bekoak be laister egitekotan dirala entzun dogu.

Beste auzotegi batzuetara be egiten asiak ziran kamiñoak, baña eragozpen batzuegatik bertanbera geldituta dagoz. Tamalgarria benetan!

Alkarri lagundu bearrean eragozpenak jartzen alegindu.

Noiz arte olan?

SEMETXOA

Xabier Txakartegi'k eta Espe Laka'k izan dabe lenengo semetxoa. Asier izena ipiñi dautse.

Eurak euskaltzale jatorrak diran lez, semetxoak be alan izango dira-la itxaroten degu.

TXAKARTEGI'TAR JOXE

markina

BERTSOLARIEN EGUNA

Zazpigarren urtea da, Markiñan, Karmeldarrenetxean, Bertsolari-Eguna asmatu zala. Egun zoragarria izaten da gure bertso-zaleentzat, eta azken-urte auetan, jaiak pixka bat berak zatorrela-ta, aurten erabaki berriak artu ziran, jai au bizi indartsuz txertatzeko.

Egualdia urrezkoa egin zigan, eta Markiñako Peria bere xaltzan ikus-teko aukera izan genduan, aurreko egunean. Urrillaren 12'garrena, eguzki argitan esnatu zan. Inguruko mendiak jaiari erantzunaz, berdeagoak azaltzen ziran. Gerora lañoak estali ziguten argia zerbait; baña ala ala egunak egualdi polita eskeñi zigan.

Amaikaterdietarako elizan giñan guziok. Aita Migel Mari Joaristi, etxeko nagusiak, meza ta beste lagun bi albotan zituala, lengo usuario zaarrera emanzan meza. Itzaldia ere Aita berak egin zigan. Eskeintzerakoan eta azkenaldian bertsolariak beren eztarriak zorrotz zituzten, erri-meza eskeñiaz Jaunari.

Meza-ondoren, guziok anai-bille-ran bildu giñan. Itzaldia Etxaniz Nemessio'k egin zuan. Xenpelar eta Pello Mari Otaño'gandik asita, gure egunotaraiño ekarri zigan bertsolari-zerrenda; onek eta arek zituan puntumaila ta gai-bizi sorrera erakutsiaz.

Ondoren elkar-izketa xaltza sortu zan. Bertsolari-Eguna nola bizitu ta jaso zitekean asmatzen alegindu giñan. Bertsolariak doai oso berezia ta estimagarria dute. Ta gure erriaren ezaugarriak erakusgarriena dira. Zenbaitek, kaikutzat jotzen ditu, ta bear zaien begirapenik ezte gordetzen. Batez ere, arrigarria da, orain asi-berri diran kanta berrien abeslariak, nolako sariak jasotzen dituzten. Bertsolariak ez al dute ainbeste ta geiago merezi?

Iñori ezer kentzeke, baietz esan bearra degu. Beraz, zerbait asmatu bear da, bertsolarien lana bere maila goienara jasotzeko. Ta gure erriak bere zorra ordaindu bearra die erriko kantari auei. Era berriak ezezik, zaarrak ere, bere ainbestean artuak izan bear dute gure artean. Datorren urteko Pillareko Eguna, Bertsolarien Eguna jasotzeko alegiñez artu bear degu, beraz. Gaurtik asi gaitzen, urrengo urteko ori gertatzen.

Ta kontu euskal-jaiak egun berean bi ta iru asmatzen. Nola ingururako gera, ba, bi lekutara egun berean? Pena aundia izan genduan, Oresa'ra ezin inguratua. Egun berean jarri baiziguten «Orixe»-ren Goraltzarrea. Mutillok! Ez gerala Jaungoiko, alde guzietan batera agertzeko.

E'TAR N.

getari

HERRI ARAZOAK

Zenbait eta zenbaitek nahi izango du Getari bezelako herri baten bizi. Alde batetik itxasoa, ondartza eta kaia, bestetik mendia. Kanpototarentzat herri polit eta zoragarria da Getari, eta herrikoarentzat nolakoa da? Gauzik aspergarriena, ez bai daukagu ezer dibertitzezko, ez leku bat alkartu ta biltzeko. Gure har-tuemanak tabernetan bakarrik ditugu, txakoliña edo ardua edanaz.

Hau dana zergaitik? Herriarentzat zerbait egiten saiatzen ez goralako, nork beretzat bakarrik egiañaz bizi goralako. Pozgarria litzake gazteak nun bildua ba-genduke, umeak nun jolas, eta zaharrak toki egoki bat beren gaztetako ametsak alkarrekin oroitzeko. Hau guzirik nun leku?

Orain gutxi arte Jesuitak daukaten jauregia utsik egon izanagaitik gaur egun, zorionez, herri ikastole-tarako emana daukate. Baña beste alde ba-da aren ondoan beste jau-regi bat, herriko lekuri ederrenean, batere protxurik gabe alperrik dagoena ainbat eta ainbat urteetan. Parrokiak berak ere ez dauka biltokirik, eta hori lokal bat eleiz azpian daukalarik.

Zer egin? lehenean jarrai edo herrian dauzkagun arazoak zuzentzen saia.

GAZTETXOAK

“pestaburu”

“Pestaburu” Euskal antzerkia, gaubean, zimitiyoan... lenbiziko al-diz. Jendea, erruz— ezin geiago.

Erriko Pestak. Poema antzezleri jatorrak— Pontxo Beltza, Garazi ta Mikel, bizi biziak, gure aurrean, naturalki (naturalki) lan egiten.

Orixe'k bakarrik uts egin zun. Par eta negar egin genduen bat batean. Oztea, pozik. Gaztelu'tik ere etorri dira. Gaztelu, erri jatorral!

Zeruan, izarrak parra parra... gure biotzean, itxaropena. Kanpoan, argirik ez. Gaua. Oh gaur! Gaua zan eta egun egin zaigu!

Geroak esan beza, erri bat izan ez! Erri bat dal!

Jauna, gorde zazu Aitor'en izkun-tza zarra!

Benito Lertxundi Oresan.

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'bezu

ATOMIZADO LAGARTO — Jabolak erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — Jabolak bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabolak bakarria

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena,

JABON LAGARTO!

José Lizaso Bar Landeta

Zer nai, artatik erruz ba-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sone zabaldu zaigu alderdi danetan. Zure zai beti zabalik dago; ez da trabarik atetan, gorputza premiz dezun guzian sartu zaitea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.

Urrutizkifia: 81-13-11

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumal orritik metro gutxira, lbal orizean par-liriz, etxe polit bat zure zai dago euskal kutsu zoragarri. Arral, barazki, aragi odor; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probetzen [duna] laister azaltzen da berri.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-ordi»

Tel. 86-13-90

ZUMAYA

BA'OTE DAKIZU...

1.—1815,garrenean argitaratutako «El mundo primitivo o examen filosófico de la antigüedad y cultura de la nación Bascongada». Idaztiaren egilea, nor ote?

2.—«Asieran olerkia musika zan: bertsoak kantatuak ziran. Grezia'n rapsodak egozan ortarako. Gu gerrak baino geiago gintzazan, eta gara. Gure bertsolariak asma ta kanta, batera egiten dabe. Bai ederto! Geroago, literatura guztietan, poesi ta musika, aizta bi oneik, banandu egin zirala aitortu bear. Baiña ez oso-osorik; olerkiak ba-dau biniño be doiñudun zerbait: igiera «do ritmu»; itz xamur oiek zeñenak ote?

3.—Apolo II'garrenaren joan-eto-riaz asko itzeginda egun auetan, bai merezi ere! Illargian «eguratsal-ditxo» artu zuten Armstrong eta Aldrin izenak gutxietsi gabe Collins' en adierazgarri bat dakartzuet.

4.—«Oeratutakoan eta esna zaudela aztertu itzazu zure erruak; bes-teen erruak, berriz, geroxeago, lo zaudela... Itz bikain oiek nun sor-tuak ote dira: Errusi'n, India'n, Txina'n, Arabi'n...?

MERCADO DE ZUAZOLA

Donosti'ko Aurrezki Kutxa'k be-re 50'garren urteurrena jaitu asmoz zabaldutako egutegi apañean azal-

tzen diran sei lagun nabarietako bat degu Mercado de Zuazola, oñati-rra, (1460-1548).

Aldi berekoak ziran beste oñatiar Lope Agirre ua, Loiola'ko Iñaki ta Xabier'ko Pantzeza ere; eta oien kideko Cristobal Colon. Gogoan eukitzekoak dira ba urte oiek: urte dirdaitsuak, urte «koipetsuak». Izan ere, aldi artako España'ren aundi bolara benetan xirikagarri zala ezin ukatu...

Dana dala, gure Mercado Zuazola apaiz jauna (gero Gotzai), beste as-ko bezela Euskalerritik at ibilli izan zan bere urte geienetan. Andikien babesari goxo artu zion nunbait! Go! Mallako dizdirak begi urdiñetan ñir-ñir zegoien eta agintari altsuen orpoz-orpo ibiltzea atsegin zitzaion; atsegin eta onurakor... Izan ere, urte aiek...! Egia esan, Txurikeri-jo-ku ortan urte aietatik auetara ezer aldatu ote gero?

Joanak joan, ordean, andiki giro dirdaiez ondo ase ondoren eta iru-rogei urteen zamatoa bizkarrean duela, orra bere Oñate jaioterriaz gogoratu. Eta berandutxo bererik ba-du garra ta kemena oraindik, bai adore bizi ta maitasun beroa ere Euskalerraren alde bere txinparta ezezik ogasun oparotsua ere eske-intzeko. Eragite sutsu aren eredu ederrena bezela or gelditu zitzaigun Oñati'ko Ikastol Nagusi bikaña; or gelditu ere Oñati'ko agintari egin-dako idazki eder ua: «...y por estos respetos en mi testamento y última voluntad tengo ordenado y mandado que en esa villa se haga un colegio en que haya maestros y estudiantes que sean naturales de esa villa y de toda la tierra vascon-gada».

Ignacio Zumalde idazleak ondo dionez, iñork ez dio ukatuko on egi-ñaren alde sakon eta ben-benaz ai-pagarri ori. Eta egunen batean Mercado Zuazola Gotzaiaren asmo ernegarri ua egi bihurtuko dan egun zoragarri aietan, Oñate erria eus-ko gaztediaren biltoki ospetsu ta alaia izango da, gure neska-mutilen jakite egarria aseko duen iturri gar-bia... Jaungoiko maitea, nere illo-batxoak antxe ikusteko zoriona izango ote dut...?

Valverde'k eskeñi digun irudi bi-kaña Goitzaiaren jantzi gorrixtaz osatutako margo-sinfoni leguna ta apaña da. Zorionak.

ERANTZUNAK

1.—Juan Bautista Erro ta Azpiroz (1773-1854). Andoain'en jaio, Baio-na'n il.

2.—Argitaratu berri dan «Oleri» salteko «Udaberri» liburuxka pinpi-riñean Aita Onaindia Karmeldarrak idatzitako «Olerkaria eta Olerkia» itzaurre marculetik artua.

3.—Webster'ko eleizan buru dan Dean oWodruuff apaizak Jauna ema-terakoan ogi onetsia atera zuenean puskatxo baten utsa ageri zan eta apaizak adierazi zunez Aldrin egc-lariak eramana zuen Illargirako egal dian. Zenbaitzuen ustez «utskeriak» diran zer oiek beste zenbaitzuentzat garantzi aundi dute, dirudienez.

4.—Txina'ko esaera zar bat da.

A—BI

IZKIRIMIRIAK

MUNDRAU'TARRAK "ATOTXA"RA BIDEAN...

Ez dakit 1924'garren urteko zein illetan zan ere (udaberria nolatanai ere) ni Donostia'ra lenengoz el-du nintzana "futbol" partido on bat lenengo aldiz ikus-teko asmoz joanda. "Atotxa"n zan, "ESPAÑA-FRAN-TZIA", eta oraindik ere gogoan dauzkat zenbait jokald-aren izenak. Atezai "ZAMORA" (onek baloia ze-ruetan zintziliz jartzen zuan), "BALLANA" bere lepo-ko pañeloz, "KAREAGA", "TXOMIN AZEDO" piz-korra, "PIERA" ille-kixkur "billo-hori" mutil garaua, "SAMITIER" beltzerana, "PEÑA" gizon serioa, ta ez dakit nortzuk geiago. Arratsalde artako "gol" baka-rra "MONJARDIN"ek sartu zuan (iaaaztu nintzan be-raraz)...

Frantsesak, mutikote bajoak, praka zuriz, zeru ko-loreko kamixetaz, paparrean kolore gorritz Frantzia'ko ikurra dan oillarra orrazean (siluetan) agiri zuten...

Partido ura asko baiña asko gustatu zitzaidan, bai-ña besterik ikusterik egokitu ez zaidanez, jokaldari aietakorik bat bera ere ez det arrezkero ikusi, ta orre-txegatik edo, aurtemin "ZAMORA" telebisioan ikusi nuenean aspaldiko lagun zaar bat berriz ikusteak egi-ten duan biotz-zirrara biguna eragin zidan (oraindik gi-zon gordiña dago), ta zer esanik ez bere ondoan "ZI-RIAKO" agertu zanean, au ta ni makiñatxo bat "fu-tbol" egiñak bait-gera, beti elkarren kontra, jakiña. be-ra Bergara'ko Dominikoetan "interno" bait-zegoen...

Ba esan dedanez partido ura asko gustatu zitzaidan baiña ni mendirakoari zeero emana nintzan eta, jai egunetan goiz ta arratsalde mendian, ezin ba "futbol" era joateko astirik artu...

Orain ba, jai arratsaldetan nora joanik ez dedala, etxean gelditzen naiz arratsaldeko "futbol"aren zai, mendirako "kaikuz" jantzita, ori bai, agure xaarraren

"konplejoa" sartu ez dakidan. "Gol'en bat sartu da-enean abixau e?"... esanda uzten ditut telebisioa ikus-ten ari diran etxeokak, eta noizpeinka an agertzen zai-temeren bat... "Aitaa!... ointxe sartu dabe gol bat!" Orduan joaten naiz atxintxika eta telebisioak ematen duan gol-sartzearen bigarren erakustaldia ikusten de-txalo batzuk ere joaz jokaldariak animatze aldera. Ba-tzuetan protesta batzuk ere entzun bear izaten ditut. "Ez'tira baiña orrek txalo jo biar jakuenak!"... "Gure aitta orrek ez'tau pito bat entenditzen "futbol" kon-tuan"...

Ba esaten asi naizenez "ESPAÑA-FRANTZIA"ko egun artan "Atotxa"ra bidean giñan gure aita, bere la-gun bat eta irurok. Autobusak autobusen gainean iga-rotzen ziran "Atotxa" bertoruntz, garai artan oi ze-nez "teillatudunak" eta "teillatu" gainean jendea agi-rian... Erri askotakoak, ezin antzeman zekieken nunt-rrak zirarik... Andoain'goak, Zarauz'tarrak ala Tolosa'rak...

Ontan zarata batzuk somatu nituen, begiratzen de-atzera ta (parkatu nere erritarrok) kilometro-laurden batera autobus bat ikusten det, "teillatuduna" ura ere eta "teillatu" gainean jendea agirian... Ez al nuen ikusi, esaten diot aitari... "Akutsu aitta?... Mundrau'ta-rrak!" (Mondrago'n AKUTSU berboa "Ikusten dozu?" aiañaxe da). Paretik igaro ziranen aspaldiko urtetan ikusi ez bait-ginduez agurtu ginduzten, alai, maitakor, zaratsa, ots, Mondrago'tarrak eurak diranez... "Eto-rrri zarie zueik be?"... Gure erritarrek Donostia ba-tean egindako sarrera nabarmen xamar (?) arek piti-bat naigabetuta, gure aitari iru itz auetrek jalgi zi-tzaizkion... "MUNDRAU'TARRAK... BEINKE MUN-DRAU'TARRAK!"...

TXOMIN

ZERUKO ARGIA

BIZKAIKO ERRI

AUETAN SALTZEN DA

MARKINAN:

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Librería Armendariz
Dr. Areilza, 50
Librería Azkategui
Cinturera, 4
Librería Bilbaina
Plaza de los Mártires, 2
Librería Verdes,
Correo, 7

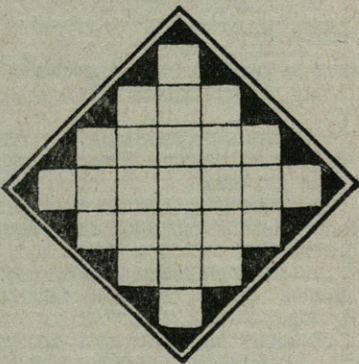
GALDAKANO

J. Altuna
Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenzió, 7

LAUKOKER LE.

Zearretara: 1: Bosteun. — 2: Di-ru, txindi. — 3: Lengo mendeko do-nostiar antzerkigilea. — 4: Krista-uen ikurra. — 5: Asia'ko laterria. — 6: Zenbakia. — 7: Igidiña.

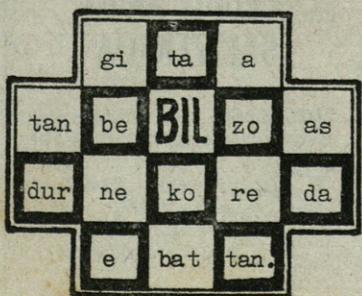
GOITIK BERA: 1: Igidiña. — 2: Alabaren senarra. — 3: Zaurigaizto-tuetan. — 4: Aberats, zillardun. — 5: Txukun,txopin. — 6: Barazkia. — 7: Zer?...

AGERPENA:

ZEARRETARA: 1: D. — 2: Ziz. — 3: Soroa. — 4: Gurutze. — 5: India — 6: Eun. — 7: N.

GOITIK BERA: 1: G. — 2: Sui — 3: Zorne. — 4: Dirudun. — 5: Zotin — 6: Aza. — 7: E.

ZALDI JAUZKA

LE.

Izki aundidun laukitxotik asi ta ajedrezeko zaldi jauzak egiñik, az-kenekoan amaitu. Euskal-esaera za-rra arkituko dezu.

AGERPENA:

«Bildur bat da abereetan ta asko gizonetan».

"AUÑAMENDI" ARGITALDARIA

EUSKAL - DISKOAK

¡Orain!!

Emendik aurrera «ZERUKO ARGIA'k bialduko dizu nai dezun liburuak. X bat jarri ezker-aldean:

IDOIA GARMENDIA

	Ptas.
☐ BIGARREN DISKOA	110
KOBLAKARI / KATTALIN / AGOTEA / TXANO GORRI-TXO	
☐ IRUGARREN DISKOA	110
BORTIAN AHUZKI / BAUTISTA BASTERRETXE / AITAK EMAN ZERAUTAN / AMA, ENE ANAYAK	
☐ LAUGARREN DISKOA	110
DA'SY / ERRIMIÑA / BEATAK / TTIP ETA TTUP	
☐ BOSTGARREN DISKOA	110
EZ DA ILEN ERRONKARI'N USKARA / ERRONKARI'N TXORINO / ZALDIÑO / IDOIA'KO AMA BIRJINA'RI KANTUAK	

Zeruko Argiaren Zuzendari Jauna:

Bialdu ezaizkidazu X duten liburuak, artzean pagatzeko.

Izena:

Zuzenbidea:

Erria:

Zeruko Argia arpideak ugaltzeko

*Beste lagun batzuei arpidetzeko gogoia sartuiezu.
*Lagunen bati, senideren bati, erregalatu egiozu arpide bat urterako.

ARPIDE - TXARTELA

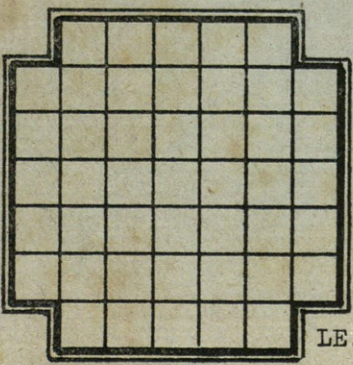
(Izen-abizenak)

(Zuzenbidea)

(Errla)

(Izenpetu)

ITZ-GURUTZETUAK

LE.

ZEARRETARA ta GOITIK BERA berdin

- 1: Kementsu, zoli.
- 2: Kixkurra, tximurtua.
- 3: Amarretikan bat.
- 4: Atsa, lurriña.
- 5: Alde ortara, orrerantz.
- 6: Gurkatu, iruntzi.
- 7: (aa) Bizi zana.

AGERPENA

1: Zaloñ. 2: Zimurra. 3: Amarren.
4: Lurruna. 5: Orruntz. 6: Irentzi.
7: anazi.

"ORIXE"-RI OMENALDIA OREXA-N

ERNAI EUSKALERRIA

Oraindala bi edo iru aste argitaratutako lantxo batean aurreatzen gendun bezela, il onetan, 11-n eta 12-n, Oresa-ko errian izan ziran «Orixe»-n omenez antolatutako jaiak.

Larunbatean, gabeko 9-tan, erriko gazteak, ikasten ondo saiaturak ondoren, agertu zuen antzerki bat, ikusi zuen iritziz oso gustokoa.

Igandea zan Oresa-ko egun aundia. Goiz-goizetik egun argia eta garbia azaldu ziran. Zeru urdiñean laño bat ez gendun ikusterik izan eguardialde arte. Beste egun askotan Oresa baztarta eta aaztu xamar gertatze ba zaigu ere, igande onetan euskaldun askok, batzuek aurreneko aldiz, erri ontako bidea artu gendun.

Lizarza-tik abiaratzen dan bide al-dapatsu eta oker orretan, makiñabab bi eta lau kurpilleko motorrak ibili ziran gora eta bera Oresa bidean, egun ontan. Baña etziran gu-txi ere mendiz, asko bezperatikan, erri ontara bidean jarri ziranak. Nunaikitan, lasterbidetatik barrena azaltzen ziran neska eta mutil ugari. Mendizale talde oek, beren naaste jantzikin, aberasten zuen berez aberats dan gure udazkeneko mendien kolorea.

Oresa-n anka jarri orduko jabetu giñan bertako gazte langilleak baze-ketela nun zebiltzen Ondo ikasita, azken orduko ezer utzi gabe, baze-kiten modu ontako jaialdiak nola eratu.

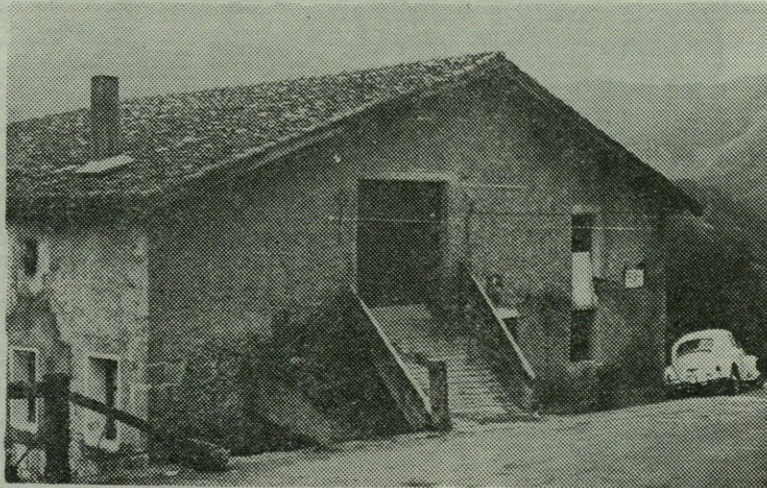
Erriko plaza ederrean, altarea txoko polit batean jarririk, amaiket-an izan gendun iru apaizak eman-dako meza ederra. Erriko talde ba-ten abesti goxoak eta ezagunak, za-balduz, galtze ziran inguruko baso-etan. Baso oetan, arriturik, bakar-dade osoan, txorik ziran entzule.

Meza ondorenean, amaiketako egiteko eta gutxitan ikusten ditu-gun lagun zarrak agurtzeko denbo-ra izan gendun. Gero, «Orixe» os-

patsua jaiotako aldameneko etxean, ondo ikusten dan orma batean, oroi-tarri azaltzea izan zan. Lan au Ola-no gotzaiaren gain joan zan. Eta erri eskeintza, Euskalzaindiaren ize-nez, Zeleta-k egin zigun. Zeleta jau-

ikutzen zun olerki bat, txalo tartean itota gelditu ziran.

Txistularien urrena bertsolariak, zein baño zein obekigo. Beren arratsaldeko aurren saioak «Orixe»-n oroipenez abestu zituzten. Gero,

ORIXE-REN JAIOTETXEA

nak, «Orixe»-ren lagun on izan za-na, itz egoki eta neurtuak izan zi-tun. Azkenez, lau bertsolarik, «Ori-xe» oroituz, itxi zuen zati au.

Zimitorioa biurtu zuen bazkal le-kua bezela. Aurrez jarrita zegon or-duako, uste baño jende geiago bil-du ziran mai ingurura. Baña alaz guztiz ere, azkar eta ondo, denan-tzako otordu eder eta ugaria jarri zuen.

Bazkalondoa izan zan gogonga-rria. Emen ere Zeletak, ainbeste eta ainbeste jaialdi klase ontan ibili dan gizon onek, egin zun, izkuntza gar-bi eta sutsuarekin, bere itzaldia. Eta Zeleta-n azkeneko itzak, biotza

fiesta eta parran tartean, bereak bo-ta zituzten.

Seiek aldean, plazan asiera eman zion bere saioai Ormaiztegi-ko txis-tulariak, bere alboan mutil-koskor bat, seguroasko bere semea, dan-boliña joaz zuala.

Txistulari onen aurreneko doñu-akin bat-batean, enparanzara azal-du ziran denbabitako neskamutillak. Dantzari ariñak denak ere.

Gaubeko aurreneko ordukin ba-tea, egun ederra igaro eta gero, za-rrak eta gazteak, azkeneko oiek gei-ago, bakoitzak bere erriko bidea ar-tuz, Oresa geratu zan ixilik, pakean.

JUAN GARMENDIA LARRAÑAGA

«Orixe»-ri gorasarrea

Giro eder batez, aldatz-gora oiñe-koz naizelarik Lizartza'tik Oresa'-runtz, menditar urixka onen eleiz-torrea agertzen zait lenbizi.

Aldapa-erdia oiñez igot det, bider-dian beribilean artu nauelako, bai-

berri, Gorriti eta «Orixe»-k bere «Euskaldunak» euskal poeman ain-beste aitatzen ta gogoratzen dizki-gun erri naparrak.

Unangarate Aitza dakusgu au-rrean, zaindari arrizko, ta onen atze-

gorroto zaarren aurka eta anaitasu-naren alde. Gaur, Oresa'n izan dan bezelako jai asko bear ditugu anai-tasun au sendotzeko. Oker ez ba-nago, gipuzkoar eta napar askok izango genuen asmo au buruan eta biotzean.

Oresa'ra iritxi naizenerako urix-kak jai arpegia dauka. Erbestetar as-ko, arpegi alaiatz. Ez dira nagi ibi-li jeikitzerakoan. Izan ere, «Orixe»-k zion bezela, danak igarri «Pesta-buru» degula:

«Odol-usaia artuta beiak dagi ma-rru;
gau luzea labor da... argia za-baldu;
begi-itxi-idekien pesteguna degu...
oillaritea (egunsentia) adituz na-
[giak uxatu].»

Orregatik, bezperatik etorriak ere ba-ziran zenbaitzuk, oien artean ber-miotar taldetxo bat aita Garitaona-india buru zutela. Ez zuten galdu nai izandu, nik galdu nuena joaterik izan ez nuelako: «Pestaburu», «Euskal-dunak» poematik zati bat Labaien jaunak antzokirako antolatua, ta ber-tako gaztediak emana. Esan ziguten nolaz jatorki moldatu ziran, ta egia esan, penaz gelditu nintzan ez iku-sia.

Urrengo goizean, igandeak 12'gn. meza garaierako jendetza barraba-rra etortzen asi zan. «Poz gera ga-urkoaz» zioten arpegiak, «Orixe»-k jai egunari kantatu ziona gogoratze-ko-edo:

«Beleak sarraskira aurrera baitoaz,
ijito azal-beltzak an dira denboraz.
Eskaleak urrena umil ate-joaz.
Zakur eta katua poz dira gaurkoaz»

Ainbeste ezagunekin izketan ge-undela, mezetarako txintxiña jotzen asi ziran. Ordurako ikusi genituen Zatarain, «Zeleta», Oñatibia'tar Jon, ta Berrondo euskaltzaindiko jaunak. Beste askoren artean, an zebillen argazki billa Estornes Lasa jauna. Plautxiar batzuekin ere egon gi-ñan, alaiak Ezagutzen ez ditugun beste jaun batzuen izenak gure lu-ma barruan gelditzen dira, onetxe-gatik.

Eta goazen mezetara. Meza-ema-ille berezia Aranalde-tar Joseba Mi-rena aita, ta laguntzaille Oresa'ko apaiz dan Labaien-tar Manu eta Gas-tesi'tar Jokin aita, Oresa'ko semea.

Galdakaon, jai guztien artean, ta euskal jaiagaz amaitu baño len, ego-rrillaren 27'an, larunbatean, «Dia de la Juventud» edo gaztediaren eguna egin zan. Egun au zala ta arratsaldeko lauretan, futbol partidua egin zan Elorrioko talde ta galdakaotar neska taldeen artean.

Gabeko zortziretan «Concurso de Vestimenta de Cuadrillas» egin zan. Sail edo kuadrilla auek, euren jantziak erakutsirik, erriari alaitasuna moten ebillen. Erriko agintari batekin izketan nengon jantzian gora beran, bat-zuek Txuxo lez jantzita egozalako ta erantzun eustan auxe esanez: Datorren urtean, sail egunakin izango da jaien asiora, euren buruso, abarka, garriko, arkondara ta abar gazteen jantziekin, ez karnabal, txuxo ta maskarada egi-ñez, indio, kosako, ta atzerritar jantziakin, bai erriak jantzi bear daben lez, Araban egiten dan legez «Blusa» egunean; egunero ta igandero jai guztie-tan jantzita ibili deitezan, jaiak amaituarde.

Ori ondo dago baña orretarako aurretizti ipiñi bearko dira lege batzuek, bear ez dan jantziekin inor ez dedin etorri.

Kuadrilla edo sail bakoitzatik neska bat aukeratu zan. Guztiz amabi; ta amabi orreitatik Inmakulada Apeztegia «MIS BERBENA» aukeratua zan.

Kalojira, baltseo, jota, arinarin, ta biribilketa jatorrak Erandioko «Banda de Karton» ta Banda de la Dinamita» deritxoan taldearen ardurapean egon zan. Bitarteatan ereskina edo orkestina batek baltseoak jotzen zituezan.

Gabeko amarretan «Il garren «Festival de la Canción Moderna» egin zan. Esan leikian dana egia zala baña ondoren jakingo dogu zer dan guztiori. Guztiz be amar talde aurkeztu ziran batek euskerezo letrak kantatuaz. So-listak edo bakar-ablesarik ezin leikiazan aurkeztu onjuntoko izan ezik. Or-duan galde egin neban: Non dago Cancion moderna ori? Zer da ori? Eran-tzun batzuek Bilboko Erradio edo irratiko Txabi Billabarde jaunak, juradu bu-ruak emango diozku, nai beste batzuekin izketan egun.

—Agur Txabi. Emon al zeuztazuz isketaldi onetan erantzun batzuek euskal herriarentzat?

—Bai Mariano. Nik dakidanengandik, zeuk nai dezuzanak.

—Zer aditzen dezu gaurko eta gaurkozk kanzion moderna orretzaz.

—Ba auxe. Autorea edo musika egillea oraintzuko izan bada, bere lan guztiak, baltseoak, kontziertuak, sinfinikoak eta abar, modernoak dira.

—Bat esan al dozu?

—Bai. Ravel.

—Antxiñako kantu zaarrak modernoak dirade? Ez, antxiñokoak diralako.

Orduan zergaitik esaten jakie kanzion moderna 1770, 1777, 1840'ko ur-tekoari?

—Non ikusi dozu ori Mariano? Ba disko baten, ta konpositore famatuen obrakaz.

—Ba bai, ori egia da, ze Bach jaunaren obrak, modernotzat, neuk be en-tzun dodaz.

—Txabi, nire ustez, kanzion moderna dana da; txarra ta ona lengoa ta oraingo, ze ixen onekin bakarrik bagabiltz, emendik eun urtera be bardin izango litzake oraingo ta ordukoakaz.

—Bai, baña uste dot epokak edo aldiak egoten dirala ta aldi au orreita-riko bat ei dala, baña ez dakit noizarte.

—Ez dozu uste moderno izen ori alde batera utzi bear litzakela, mo-derno beti dalako aurrerantza goazen artean, ta musika egille bakoitzari esan bear yakola epokari ez beiola begitu, lengo, oraingo ta aurrerantzako musika onari baño.

—Bai, zure eretxia uste dot oso ona dala Mariano.

—Orduan zergaitik eginda, Galdakaon entzun dogun saioa, bakar-ablesla-ri gabe?

—Ez nago ziur zer jaso dan eta zer zergaitik; baña uste izan dot solista bakarren bat etorriko zala, badakixu ni enazela konkurso saioa piñitakoa.

—Gaur, gaztedien arteko egoetan asko erabiltzen da musika Pop. eta musika modernaren izena, baltseontzako; baña ori ez dot uste ondo esan-da dagonik ta musika lijera obeki egongo litzake, nai ta lijera oneik era as-kotan jo ta konjuntioak batzuk baño ez.

—Bai errozoia dozu, adimena dozu, baña olan da, txarto esanda egona-rren; ze «Pop» onek popular esan nai den españeraz, ta eritarrak euskeraz, erri bakoitzak berea deukolako, ta modernoan len esan dan lez oraingo dana da, baña beste izen bat dago, konjuntio musika guzientzat, ta bera da «musi-ka Tops» edo musika de auge españeraz ta gorapenezkoa euskeraz.

—Txabi, «gorapenezkoa» uste dot izen egokia dala baña noizarte eta norarte izen ori be? Konkursoetan zer sarituten da? Istrumentuak, Kantuak? Olerkia? Bertsoak? soñua? soñuaren laguntasuna? letraren mandatuak? zer?

—Aixu Mariano; musika modernu au lpar Ameriketarik dator, ta bal-tzak dira sortzalleak. Euren «SOUL» alma izaten dan lez españeraz ta «RITH-CING BLUES» esan nai dau ritmo y tristeza; ta gure izkuntza zaarrean «Neu-rizko tristea» izango litzake, ta espiritualak dira kantu oiek. Bestetik kon-juntoen armonie baño ez da sarituten, euren azalpena baño ez da saritu-ten ta ez konposizinea edo erabidea, eta ez olerkia, bertsoa, mandatuak, kantua bera ere ez, ta instrumentua bera ere ez.

—Musika, partiturakin kantatzean al da?

—Ez, konjuntio askok ez dakie musikarik, ta belarriz jotzen dabe.

Bai konturatu naiz, ta itandu dentsetenean juraduko bateri zelan neur-tzen daben, erantzuna au izanda: Guziok jotzen dabela pieza ezugunek, eta ez ezagun diranean, orduan, juraduak erabaki bat artzen duela.

—La Txabi, zergaitik ez da berdiña, bakar-ableslariak eta konjuntioak, saio bardinean parte artzea?

—Kantua bakarrik izango balitzake tira, baña esan dot len be konjun-toen armonio ez da bardiña ta orrexeaitik.

—Azkena Txabi. Ez dozu uste txarto esaten dan kanto moderno au, ta onen indarra ta propaganda guztia, musika onan kaltegarritz, disko egille ta saltzale, telebisio ta abarren «intereses creados» edo irabazi euneko-aren erruz dala?

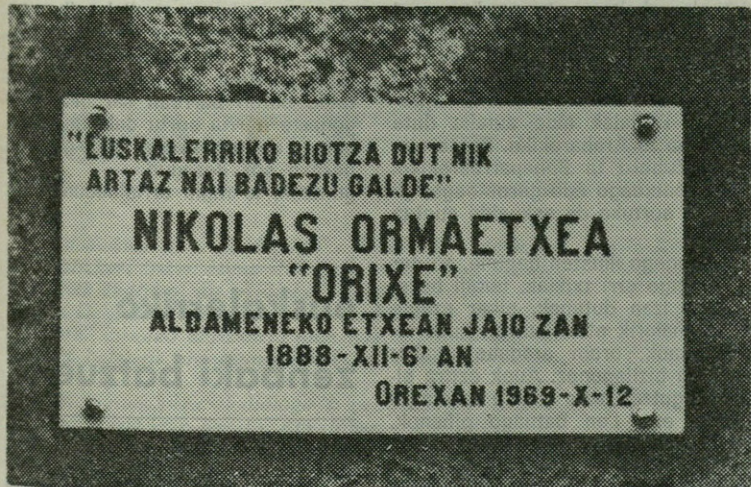
—Bai, ori uste dot.

—Besterik ezer ez txabi, ta milla ezker.

Ez ozergaitik, agur Mariano.

—Agur Txabi.

JOSE MARIANO BARRENETXEA

OROITARRIA ORIXE-REN JAIOTETXEAN

ñan alare izan det aski denbora «Orixe»-ren zenbait olerki eder, go-goz berritzeko.

«Ipara geldi da, legun dator ego, egatsetan dakar maitetasun bero. Aren mintzoiari muzinik nork egin? Bide zoroak utz, etxera sar na-[din].»

Eta Oresa'n sartu naiz, «Orixe»-ren jaioterri edo etxean. Ez naiz az-kena eldutakoa, ez lendabizikoa ere. Eguraldi giroaren ederrez, egoaize-aren goxoaz ba-daude etorriak. Bai-ñan atsegin auek baiñan beste in-dar eta giro batek bultzatuak etorri gerala geienak, iduritzen zait. «Ori-xe» zanak bere luma egatsetan ze-karrelako sinismenarentzat eta eus-kalzaletasunarentzat maitetasun be-ro, nork egingo genion muzin eus-kal deiari?

Oresa, naparroakin muga egiten duan Uli-Mendi zoragarriaren sai-etsean dago. Mendi onen atzekoz edo gibelan ernaitzen dira Beras-tegi giputza, ta Leitza, Uitz, Lekun-

tik agertzen zaigu Aralar'ko Mallo'-en tontorredia.

Oresa muga da ta leio naparro-runtz. Oresa'-ren mendi orlegitiki bertan daude napar aitzit zakatzak, mugale bereziak. Ez da au gaitz izan inguruetako napar-erri zoraga-rra orlegietatik mendiz-gain ez etor-tzeko. Oraindik erriotan bizi bai-da «Orixe» aundiaren itzala. Napar eta giputz, euskaldun guztiontzat jo bai-zuen bere turuta, eta turutaren oiar-tzunetan zoli bai-baitorkigu bere deia:

«Erna adi, napar, euskaldun, erna gaurko lozorro orretatik Ezak sinismen; esku oriek ez bitez, aurrera gorri... Artxuetatik ikusten ditut Gorriti ta Lekunberri: giputzek eman bezate angio il ta kiskalien berri.»

Anai arteko burruka odoltsu aiek bein-beingoaz aaztutzeak dira. To-losarra naizenetik, eta tolosarrak zer-ikusi aundia izan zutelako bu-rruka aietan, ez det aspaldi idatzia

Erriko meza da. Auzpo-soiñu ba-tez lagundua, ta erriko, gaztediak abestua Beristain'tar Joseba Mikel gazteak zuzendari. Gaur-gaurko abestiak kantatu zizkiguten. Doñuaren izkia «Orixe»-ri sinismenak idatza-razi zizkionak. «Orixe»-ren sinismen ta euskaltzalasuna gai arturik Aranalde jaunak sermoi entzungarri ta gustagarri bat eskeiñi zigun.

Oroitarrria jasortzea, gero, «Iriar-te-Enea» baserrian. Olano gotzai agurgarriak begietara erakarri zi-gun. Auxe dio oroitarrriak:

«Euskalerriko biotza dut nik artaz nai ba-dezu galde»

NIKOLAS ORMAETXEA

«ORIXE»

Aldameneko etxean jaio zan 1.888-XII-6'an.

Oresa'n 1969-X-12»

Jotako txaloak naastu ziran «Ze-leta» jaunaren lenengo itzekin. Eus-kaltzaindi'ko lendakariaren orde

itzaldi bikain eta sakon bat eskeiñi zigun, guztiz txalotua. Esan bearrik ere ez dago «Orixe» zanaren goral-menez egiñak izan ziralak. Ari batez lotua Garmendia, Lazkano, Lizaso ta Agirre bertsolarien bertso batzuek.

Beste izketalditxo bat lagunare-tan, ta bazkaltzera. Eun ta berro-geitamar bat bazkaldar bazkari etxe-tiar batez anaitasun giroz ezagutzen ta elkartzen. Aldamenetik, Ormaiz-tegi'ko txistulari taldeak lenaz gai-ñera alaitu gindun, eta akeita ga-raiean gozamen osoa artu genuen len aitatutako bertsolarien jarduna entzuten. Txaloka eskuak elbarritu ez genituenean!

Eta azkenik, aurreko aitzin-idaz-kian niona: ilunaren zapi leuna as-tiro-astiro zertokigunean, gaztedi bikain ura dantz alaietan utzi genu-anean, orrelako beste jai eder bat lenbaillen txastatzeko gogo biziz, al-degin genuen.

«UXOLA»-K

euskalerriko gizarte- erlijio - azterketa (II) industri - ondorengo gizartearen erronka

Gure erria, Servan Schreiber'ek «Amerikarren erronka» izentzat eman dion eraginaren aurrean dago. Frantzitar idazle orren politika-egitama ontzat eman ezik ere, au aitortu bearra dago: Servan Schreiber'ek aragi bizian zizta duala bere orratza; orain arte aginpide ta aurrapen gaillurrean bizi izan dan Europako gizartea, Estatu Batuetako kapitalista-erasoaren azpian zapaldua gelditzeko arriskuan dagoia, alegia. Orretaraño iristen bagera, alperrik izango ditugu gure bizi-mailla goienekoa, gure bakoitzaren irabazi aundia, gure lan-emaitzen ugaritasuna. Gure gizartea or, geldituko litzake desegindua ta xixtema baten azpian lotua. Ta okerrera, lotura ta ondarendi ori ekarriko luken indarra, gure eskuetatik urrutitua geldituko litzazuke. Beraz, guretzat zapalduaren naigabe miña ta gure ezinean etsipenez negar egitea beste irterarik elitzazuke geldituko.

Schreiber'en esanak au du bere alde: lendik beste amerikar batzuek, (auen artean John Galbraith'ek), aiatatu zuten gertaera ain zuzen argi-

tu egin duala. Ikus idazle amerikar onen «Industri-egoera berria» izeneko liburua. Gertaera, ontan dago: «elektronika-aro» onetan, industri-ondorengo gizarte onetan, aginpidea ez du diruak sortuko, baizik diruaren ordeztu ta aren lekua, jakintzak artuko du. Ta jakintza obeatzen jabe danak, aginduko du munduan.

ikasten dutenak nagusi

Len «abaskumeak» ziran bakarrik ikasi zezaketanak. Orain, osterik ikasten dutenak dira nagusi geldituko diranak. Karlos Marx'ek aztertu ta iragarri zuan industri-gizartean, indarra, diru-kopurua ta gauzak sortzeko bideak bereganatzen zituanak iristen zuan. Industri-ondorengo gizartean, (au Estatu Batuetara iri-

tia da, guretzat atetan dago), Ameriketako xistema ta ekonomi-gidaritza ta arekin politika, jakintza ta oitura-giroa, Europaren jabe egiteko zorian degu. Jabetasun ori, jakintza ta lantegietako teknika-gidaritza emango dio Ipar-Ameriketari. Onek, alegia, munduari beste giza-eredu berria ta elkar-bizitza berria eskeintzen dio: «Unibersidadetako taldeak» eta «eraguntzarako eskua» alegia.

Onek berarekin ekarriko ditu ondorengo batzuek. Auen aurrena, «industri ondorengo gizartea» izena ematen dioguna. Gizarte au, ezta kristau-irizpidetan oinarritua. Oso bestera dira gauzak emen; gizarte orren indar eta gidaritza, izan ere, guretzako iritxi eziñak izango dira. Orrela, bada, amerikarrak gertatuko dira indartsu, ta gu elbarri.

Aurten, ain zuzen, Hudson Eralbat argitaltzekoa du, gizarte berri onen bereiztasunak adieraziko dituna. Oraingo liburu orrek eman al-izango digu 2.000'garren urterako sortuko dan giroa ontan. Ordu-rako, gaur amabost urte dituzten gaztetxoak, berrogei ta bost urteko gizonak izango dira.

Sasoi aretan, industri-atekiñak aurreko aldikoak baiño berrogei ta hamar aldiz aundiagoak izango dira.

Diruketa-ekintza geienak, nekazaritzatik eta industri-ekintzatik alden-duak izango ditugu. Alegi guziak serbitzutara ta billaketa-saileruntz joko dute. Erritar-bakartien lantegiak teknika ta jakintza sortzeko iturri aundienak eztira izango. Irabazi aundi ta txikien arteko aldea, gaurko industri-gizartean baiño txikiagoa izango da.

Aurrerapenaren zirikatzaillerik nagusia, eziera-xistema ta aren alde jarriko dan teknika-lana izango degu.

Gure gaztedia nolatan ari da gertatzen, gaiten degun gizarte ontarako?

Ontan ikusten du Schreiber'ek gure amerikarren kontra jokatzeko eziña. IKASTE GARAIETAN sartuak dauden ogeitik ogei ta lau urtera bitarteko gazteen eunekoa, au da:

Kanadan, %'ko 22'5.

Frantzian, %'ko 16.

Suezian, %'ko 11.

Beljikan, %'ko 10.

Gure errian nolatan gaude ontan?

Arabian, %'ko 1,96.

Gipuzkoan, %'ko 3,57.

Bizkaian, %'ko 6,35.

Naparroan, %'ko 1,94.

Bidasoz aruntzako Euskalerrrian...

Zenbaki aukeragiri, erakusten digute, nolako irristada izango litzaken geroko giro ortarako ezierarik gabe gelditzea. Or degu euskaldun gaztearen buruausterik nagusi-

ena. Gazte aukeragiri-bidean jarri nai ezpaditugu, jakintza-jabe egin bearko ditugu. Ezierarik gabeak, beartsu izango dira.

urietako bizi-giroa

Erri aundiak aiatatu nai ditugu, «uriak» esaten degunean. Eta auei buruz gertatzen ari dana oso garrantzi aundikoa degu ta ez gera ortaz bear bezela konturatzeko. Geroago ta ugariago dator jendea gure erri aundietara, edo-ta len erri txikiak ziranak, zabaltzen eta aunditzen ari zaizkigu. Jende ori gaiten oso jende nastua da ta alde askotakoa. Ortik sortzen da gure «urietako» giro ta buru-austea. Gai onetan, Gipuzkoa ta Bizkaia alde aundia dute Naparroa ta Arabarekiko. Beste ainbeste Zubero ta Benaparroarekiko. Baiña lentxeago edo gerotxoago, giro bera sortuko da eskualde auetan ere.

Aurreneko ikusten deguna, au da: gure lengo erri txikiak, famili beze-la egin izan dutenak, elkar ezagutzen giñalarik eta elkarren auzo bizi giñanok, orain eragabe ugaldut zaizkigu bizilagunez. Auek eztira elkar ezagutzen, ezta senide bezela jokatzeko ere. Len batuago giñanok, orain elkarrengandik etenago bizi gera. Onek, gure arteko lagunartea zaillago egiten du. Guretako bakoitza besteengandik aldenutago ta norbere buru jabeago bihurtzen da. Ta onekin batera, jende-arte ori etzaigu bat ere lagun. Gizartea bakardade bihurtzen zaigu.

Jendez gaitenka ta bakarrik sentitzen degu gere burua. Ortik gora, gure artera inguratu diran kanpotarrak, beste oitura berri batzuek dakazkute. Aien lagunartea ta giroa ere, gure errietako giroa aldatzera datoz zerbait. Len familigiroan bizi giñanok, orain elkarren auzo ez-egun egin gera. Uri aundietako giza-moltso nabarretan galduak gaudu. Bizkaia ta Gipuzkoa, uri biurtu dira. Iru ordulaurden barruan, bilbotar edozein, Bizkaiko nunnaiko baztarrera iritxi ditek. Durangoar, naiz orduñatar, naiz Santurtzetar, naiz Plentziko nornaik, naiago du bere errian baiño Bilbon lan egin. Onela joan-etorriaren gastuak ontzat artzen ditu, uri aundiak sortzen dizkion giro ta bizi-aukeren eta ikusgarrien aldera. Era onetan, Bilbo bere Boluetan eta Deuston amaitu arren, Bilboko uri-giroa Durango, Orduña, Santurtze ta Balmasedaraño zabaltzen da.

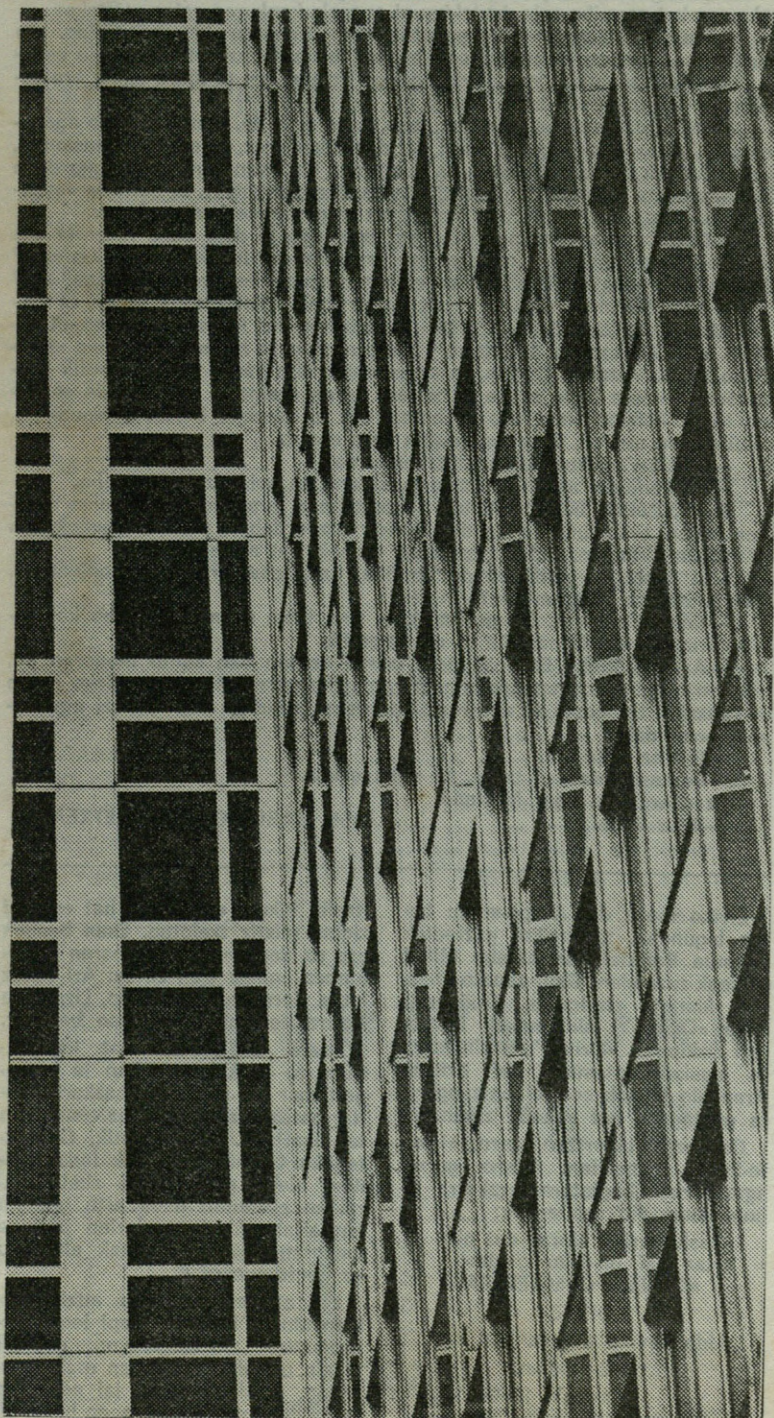
Beste ainbeste gertatzen da Gipuzkoan. Gure probintzi barruan salerosketa bideak ugariagotu egin dira, bide ta berbillen ugaltzearekin bat. Len Bilbo ta Donosti arteko aldeak ain aunditatu zeuzkatena, gaurko gazteentzako alde oiek nola gaitu diran ezin dira konturatu. Onela, gure errietako jende ugaltzeak eta jende onen desberdintasunak, gazte-moltso nabarra sortu digu. Ta gaztedi ori moltso orretan, erantzupide gabe sentitzen da, oitura-ardurarik gabe, itxasoan ur-tan bat bezela bailitzaken. Ta arrisku zorian ikusten du bere burua, moltso orrek bere pilloan arrastaka eramango ote duan bildurrez. Batzuek diotenez, gure gaztedia, erlijio, sindikatu ta politika saillean besteratua, aldatua izan da. Egoera onetan, oso erreza da iges-aizea artzea, norberekoikeri gorrian erortzea, gure bizi-egariak urtzea. Ta ala ere, gure gaztediak elkar-giro berria nai du, lengo famili-giroaren ordeztu goza dezan. Orregatik bitarteko batzuen premia du, nolabait talde baten barruan sar dezan, lagunarte berria sortu dakigun, elkar-lanean abitu gaitzen, talde-giroa lanerako sor dezagun. guntzak, ia milla orrialdedun liburu

euskalerriko zenbaki batzuek

Zenbaki batzuek argituko digute giro au: Gazteizko bizilagunetatik %'ko 18, 1950'garren urtea ezkerora etorriak dira. Bilbo'n arrazkero etorriak %'ko 11'33 dira. Ernanin, %'ko 52 baiño geiago, kanpoan jai-oak dira. Durangon, Bergaran, Iru-nen, Errenderin, Elgoibarren, Eibarren, Portugaleten, Basaurin, Santurtzen eta abar... %'ko 20, 1950'garren urtetik onera etorritakoak dira. Ta beste orrenbeste esan ditek Pasai, Barakaldo, Mondragoe, Sestao, Galdakao, Getxo ta Bermeori buruz... Jendetza onek egundoko irizpide desberdiñak ditu, bai gizarteaz, bai erlijioaz ta bai politikaz ere. Eta urietako giroak desberdintasun au geitu egiten die.

Gure arteko buru-austea ta korapiloak asko geitu dira, ba, giro berri onengatik. Ezkera len bezela giza-talde giro berekoak, baizik giro oso desberdiñekoak. Gure gizartea oraindik mamitu gabea degu, berritze gordin batean lotua. Ta okerrera, geroko gizarte berri-rako prestatarrik ezteguia, ta onela, degun apurra gaitzeko zorian gaudela.

GOIZ

Uri-etxeetan bizilagunek eztira elkar ezagutzen ere. Gizartea bakardade bihurtzen zaigu.